

2013 m. Nr.4. LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS INFORMACINIS LEIDINYS

Leidžiamas nuo 1989 metų

LŽTA ATSTOVAUJA:

Tarptautinei Žmogaus Teisių Gynimo Federacijų Lygai
FIDH (būstinė Paryžiuje)
www.fidh.org

Europos Žmogaus Teisių Asociacijai
AEDH(būstinė Paryžiuje)
www.eu.org

Tarptautinei Helsinkio Žmogaus Teisių Federacijai
IHF (reformuojama)
www.ihf-hr.org

Asociacijos steigėjai:

Egidijus BIČKAUSKAS
(teisininkas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Vytautas BUDNIKAS
(“Pozicijos” vyr.redaktorius)

Antanas BURACAS
(LMA akademikas)

Stasys BUŠKEVIČIUS
(politikas)

Arimantas DUMČIUS
(habil.dr., profesorius, LR Seimo narys)

Stanislovas DOBROVOLSKIS
(kunigas, vienuolis)

Bronius GENZELIS
(profesorius, Kovo11-tosios Akto signataras)

Romas GUDAITIS
(rašytojas, Kovo11-tosios Akto signataras)

Egidijus KLUMBYS
(gydytojas, Kovo11-tosios Akto signataras, LR Seimo narys)

Bronius KUTAVIČIUS
(kompozitorius)

Justinas MARCINKEVIČIUS
(rašytojas, poetas)

Vytautas MARTINKUS
(rašytojas)

Algimantas NASVYTIS
(architektas)

Kęstutis LAPINSKAS
(LR Konstitucinio Teismo pirmininkas 2008-2011 metais, Kovo11-tosios Akto signataras)

Juozas OLEKAS
(gydytojas, LR Seimo narys)

Viktoras PETKUS
(Lietuvos Helsinkio grupės steigėjas)

Juras POŽELA
(akademikas)

Pranas RACIŪNAS
(kunigas, vienuolis)

Kazimieras UOKA
(Kovo -11-tosios Akto signataras)

Stasys UOSIS
(habil. dr., profesorius)

Dėl Lietuvos piliečių rinkimų teisės.....6 p.

Dėl susirinkimų laisvės ribojimų .....8 p.

Dėl Lietuvos NVO įstatymo..... 11 p.

Dėl iniciatyvos surengti referendumą .....12 p.

Valdžia ir visuomenė.....14 p.

Kodėl bijoma aktyvių piliečių?

Vienas iš nepriklausomos Lietuvos valstybės siekių buvo ir, manytina, tebėra pilietinės visuomenės, beveik visiškai sunaikintos sovietinio režimo metais, sukūrimas. Chrestomatinė tiesa, kad pilietinė visuomenė yra demokratijos pagrindas ir garantas, tačiau prieštaringos tendencijos, šiandien besireiškiančios tiek visuomenėje, tiek įvairiuose valstybės valdžios lygmenyse, verčia atidžiau pažvelgti į padėtį mūsų šalyje.

Pilietinė visuomenė, kaip žinoma, yra plati, laisva nuo valstybės priežiūros bei kontrolės erdvė, kurioje nevaržomai reiškiasi piliečių iniciatyva. Šios visuomenės raiška - įvairūs savanoriški piliečių susivienijimai: asociacijos, bendruomenės, profsąjungos, nevyriausybines organizacijos ir kita. Visos šios pilietinės visuomenės struktūros veikia nepriklausomai nuo valstybės institucijų, tačiau tai nereiškia, kad jos neįtakoja valstybės gyvenimo, o valstybė jų atžvilgiu neturi jokių įsipareigojimų. Priešingai, Europos Sąjunga deklaruoja siekį, kad pilietinė visuomenė būtų kuo efektyvesnis Europos politikos subjektas. Tam reikia stiprinti visas jos sudedamąsias dalis, tarp kurių labai svarbią vietą užima nevyriausybines organizacijos.

Nevyriausybines organizacijos

Jos yra reikšmingos ir tuo, kad jos skatina piliečius veikti savo ir visuomenės labui. Ši veikla yra pakankamai tikslus pilietinės visuomenės brandos rodiklis. Deja, piliečių pilietinis aktyvumas mūsų šalyje tebėra opi problema. Pastaraisiais metais atlikti Lietuvos visuomenės pilietinės galios indekso tyrimai (juos vykdė M. Degutis, A. Ramonaitė, R. Žiliukaitė) liudija, kad, nepaisant nežymių teigiamų poslinkių, gyventojų pilietinis aktyvumas ir pajėgumas Lietuvoje yra labai menkas. Demokratiją ginančiame mitinge ar pikete 2010 m. dalyvavo tik 7,8 proc. gyventojų (2007 m. 4,8 proc.), neatlygintinai dalyvavo visuomeninėse ar pilietinėse kampanijose 8,8 proc. (2007 m. 7 proc.), nevyriausybines organizacijose ir visuomeniniuose judėjimuose

dalyvavo 11,4 proc. (2007 m. 8,5 proc.) gyventojų. Pagal piliečių dalyvavimo bent vienoje visuomeninėje organizacijoje lygį tarp visų Europos Sąjungos šalių Lietuva yra ketvirta nuo galo (2009 m. duomenimis). Pagal šį rodiklį mūsų šalis nuo lyderių - Švedijos, Danijos, Nyderlandų, Suomijos atsilieka 4-5 kartus. Lenkia mus ir kaimynai Estija, Latvija, Lenkija. Svarbu ir tai, kad Lietuvos gyventojus skatina veikti paaštrėjusios vietinės, visų pirma ekonominės, problemos, o politinė padėtis šalyje juos jaudina kur kas mažiau. Tyrimai rodo, kad jeigu šalyje įvyktų politinis (antidemokratinis) perversmas, net pusė gyventojų liktų nuošalyje.

Pilietinis pasyvumas

Visuomenės pilietinį pasyvumą ir susvetimėjimą valdžios atžvilgiu lemia gilus įsitikinimas, kad „paprasti žmonės“ valstybėje neturi jokios įtakos. Kitaip manančių beveik nėra (2010 m. „paprastų žmonių“ galimybė kažką įtakoti savo valstybėje tikėjo 3,1 proc., (2007 m. 2,9 proc.). Savo asmenine galia daryti kokią nors įtaką valstybėje tikinčių buvo dar mažiau (2010 m. 2,8 proc., 2007 m. 2,3 proc.).

Šie faktai, be abejonės, turėtų kelti nerimą. Tačiau ne mažiau kelia nerimą, kad tokia padėtis, berods, visiškai nejaudina mūsų valstybės politinio elito. Kitaip būtų sunku paaiškinti jo požiūrį į vieną iš pilietinės visuomenės ramsčių - nevyriausybinės organizacijos.

2013 metų gruodžio 19 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymą, rengtą daugiau negu dešimtmetį. Nors jame deklaruojamas tikslas kurti palankią aplinką šioms organizacijoms, užtikrinant tinkamas jų, kaip svarbaus pilietinės visuomenės elemento, veiklos ir plėtros sąlygas, deja, tuo viskas ir baigiasi. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoje šalims narėms apie teisinį nevyriausybinių organizacijų statusą Europoje (CM/Rec(2007)14) (preambulė), pabrėžiama, kad šios organizacijos įneša svarbų indėlį vystant ir realizuojant demokratiją bei žmogaus teises, užtikrinant valstybinės valdžios organų skaidrumą ir atsiskaitymą gyventojams, praturtinant kultūrinį gyvenimą bei socialinę visuomenės gerovę. Rekomendacijoje akcentuojama, kad piliečiai, dalyvaudami nevyriausybiniuose organizacijose, realizuoja žmogaus teises ir pagrindines laisves. Kaip žinoma, jas ginti įsipareigojo visos Europos Sąjungos šalys, tarp jų ir Lietuva. Natūralu, kad šias funkcijas nevyriausybinių organizacijos gali atlikti tik būdamos visiškai savarankiškos ir finansiškai pajėgios. Demokratijai ištikimos Europos Sąjungos šalys, suprasdamos, kad nevyriausybinių organizacijos dažnai tenkina tuos visuomenės poreikius, kurių negali patenkinti valstybinės institucijos, sudaro jų veiklai palankias teises sąlygas ir remia jas finansiškai. Minėtame Europos Sąjungos dokumente (IV dalis 50 ir 57 str.) pabrėžta nevyriausybinių organizacijų teisė gauti valstybės finansavimą ir valstybės pareiga jį teikti. Tačiau Seimo priimtame nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatyme nėra jokių garantijų nei jų savarankiškumui, nei daugumos jų finansinei paramai.

Įstatymo ydos

Nors įstatymas teigia, kad nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką valstybės institucijos ir savivaldybės su šiomis organizacijomis bendradarbiaus pariteto pagrindais, iš įstatymo teksto matyti, kad nevyriausybiniams organizacijoms geriausiu atveju yra skirta silpnesniojo partnerio dalia. Įstatymas aiškiai nurodo, kad žemesniame (savivaldybių) lygmenyje savivaldybių nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką formuoja ir įgyvendina savivaldybės (4 str. 4 dalis). Dar aiškiau valstybinės valdžios institucijų dominavimas apibrėžtas valstybės (aukštesniame) lygmenyje. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimo organizavimas, koordinavimas ir įgyvendinimas yra pavestas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, kuri kartu su kitomis valstybės institucijomis rengs LR įstatymų ir kitų teisės aktų, liečiančių nevyriausybinių organizacijų politiką, projektus, įgyvendins šios politikos įgyvendinimo programas bei priemones, teiks pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl finansinės paramos šioms organizacijoms, analizuos jų būklę, inicijuos pačių nevyriausybinių organizacijų veiklos tyrimus ir kita.

Galima suabejoti, ar ši ministerija bus pajėgi suvokti ir tinkamai įvertinti pačiose įvairiausiose gyvenimo sferose (kultūros, švietimo, gamtos apsaugos, žmogaus teisių ir kt.) veikiančių nevyriausybinių organizacijų specifiką, ar ji neproteguos savo srities nevyriausybinių organizacijų, bet ne tai yra svarbiausia. Nors ši ministerija ir kitos valstybės institucijos dėl rengiamų teisės aktų ir planuojamo finansavimo turės konsultuotis su steigiamą visuomeninę Nevyriausybinių organizacijų taryba, akivaizdu, kad šios konsultacijos nevyriausybinių organizacijų nepadarys lygiateisiu ir lygiaverčiu valstybės institucijų partneriu. Galimybė kontroliuoti nevyriausybines organizacijas ir jas vertinti ne pagal objektyvumą, bet lojalumo kriterijus išliks.

Vyriausybė sudarys NVO tarybą

Dar svarbiau yra tai, kad būsimajai Nevyriausybinių organizacijų tarybai yra skirtas tik patariamasis vaidmuo „užtikrinant nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką“ (6 str. 1 dalis). Nevyriausybinių organizacijos tegalės teikti pasiūlymus kai kuriais klausimais. Kas tuomet kurs ir vykdys šią politiką? Be abejonės, tai darys valstybės institucijos, o ne pačios nevyriausybinių organizacijos, tuo labiau, kad tiek Nevyriausybinių organizacijų taryba, tiek atitinkamos savivaldybių tarybos, nepaisant savo ribotų galių, iš esmės nevyriausybiniams organizacijoms neatstovaus. Ir štai kodėl.

Įstatyme numatyta, kad Nevyriausybinių organizacijų tarybą sudarys 20 narių iš kurių tik pusė (10) bus nevyriausybinių organizacijų atstovai (7 str. 2 dalis). Visi kiti bus valstybės atstovai ir vienas savivaldybių asociacijos atstovas. Dar daugiau, Nevyriausybinių organizacijų

tarybos nuostatus ir pačios tarybos sudėtį socialinės apsaugos ir darbo ministro teikimu tvirtins Vyriausybė (6 str. 3 dalis, 7 str. 4 dalis). Tai iš esmės prieštarauja minėtai Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijai šalims narėms apie teisinį nevyriausybinių organizacijų statusą Europoje, kurioje teigiama, kad valstybinės valdžios organai neturi vadovauti nevyriausybinėms organizacijoms (I str. 6 dalis), kad joms turi būti suteikta galimybė laisvai veikti siekiant savo tikslų. (II str. 11 dalis).

Nevyriausybinių organizacijų galių ignoravimas akivaizdus ir savivaldybių nevyriausybinių organizacijų tarybose. Jos bus sudaromos savivaldybių tarybų sprendimu, pusę jų narių sudarys savivaldybių institucijų ir įstaigų atstovai, o tarybos sudėtį ir nuostatus tvirtins savivaldybės taryba. (6 str. 4 ir 5 dalys).

Atrodo, kad šių saugiklių, apsaugančių valstybės institucijas nuo asocijuotų piliečių iniciatyvos, pakaktų, tačiau įstatyme numatytas dar ne vienas, ne mažiau prieštaraujantis pilietinės visuomenės esmei, punktas. Nevyriausybinių organizacijų taryboje iš 10-ies nevyriausybinių organizacijų atstovų net 8 turėtų būti atstovaujami neaiškių „skėtinių“ nevyriausybinių organizacijų ir ne mažiau paslaptingos „nacionalinių skėtinių nevyriausybinių organizacijų asociacijos“. Įstatymas neapibrėžia kokie bus šie nauji dariniai, koku būdu ir kieno sudaromi. Tik du atstovai arba vienas iš dvidešimties Nevyriausybinių organizacijų tarybos narių galės būti iš kitų, skėtinėms nevyriausybinėms organizacijoms nepriklausančių nevyriausybinių organizacijų tačiau ir juos pačius parinks skėtinės organizacijos. Nesunku suvokti, kad valstybės institucijoms yra labai lengva rasti kelias sau patogias nevyriausybines organizacijas arba netgi, „geltonųjų profsajungų“ pavyzdžiu, sukurti naujas tokias, suformuoti iš jų skėtines organizacijas ir skirti joms tokį finansavimą, kuris užtikrintų nuolatinį lojalumą iš tariamų piliečių atstovų pusės. Trojos arkliu gali tapti ir tai, kad įstatyme nevyriausybinėmis organizacijomis yra laikomi ir viešieji juridiniai asmenys (VŠĮ) (2 str. 1 dalis), kuriuos gali steigti tiek valstybė, tiek savivaldybės, tiek individų grupelės ar net atskiri individai. Tuo tarpu asociacijos, siekiančios religijos tikslų, nevyriausybinėmis organizacijomis nėra laikomos, nors minėta Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija to nedraudžia.

NVO laisvės fikcija

Dar viena galimybė nevyriausybines organizacijas padaryti priklausomomis ir paversti jas iš esmės „vyriausybinėmis“, išplaukia iš įstatyme numatyto jų skirstymo į „grupinės ir viešosios naudos“ organizacijas. Suprantama, kad viešosios naudos (visai visuomenei reikšmingos) nevyriausybines organizacijos turi būti labiau finansiškai remiamos bei kitaip palaikomos, tačiau Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas numato, kad teisę nuspręsti, ar nevyriausybine organizacija yra reikšminga visuomenei ar tik sau pačiai, turi ne kas kitas, o asignavimų valdytojas (valstybės institucija ar įstaiga) beje, žymia dalimi vadovaudamasi jos pačios nustatytais kriterijais (8 str. 2 dalis).

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos veiklos

patirtis nuo 1989 metų rodo, kad valstybės institucijos nemato reikalo atsižvelgti į nevyriausybinių organizacijų nuomonę, ypač tada, kai ji pareiškia svarbiais valstybės valdymo klausimais. Nors minėtoje Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoje pabrėžiama, kad visų lygių valstybės mechanizmai, sprenddami valstybinės politikos klausimus, turi tartis su nevyriausybinėmis organizacijomis, kad tos konsultacijos turi apimti tiek pirminę tiek antrinę įstatymų, liečiančių nevyriausybinių organizacijų statusą, finansavimą bei veiklos sferas, rengimo stadijas, šis Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas buvo rengiamas siaurame rate, tariantis tik su kai kuriomis, matyt, „patogiomis“ nevyriausybinėmis organizacijomis. Jį rengiant buvo ignoruotas ir nevyriausybinių organizacijų 2013-06-25 dienos kreipimasis į Prezidentę bei Seimą, kuriame buvo argumentuotai sukritikuotas šio įstatymo projektas.

Valstybės institucijų nenoras pripažinti nevyriausybinių organizacijų, atstovaujančių pilietiškai aktyvius piliečius, teisę deramai dalyvauti valstybės valdyme pastebimas nuo šalies nepriklausomybės pradžios. Toks ilgametis valstybės institucijų požiūris sukūrė situaciją, kad nevyriausybinėms organizacijoms tapo patogiau nereikšti kritinių nuomonių, atsiriboti nuo esminių piliečių interesų, nepastebėti pažeidžiamų jų teisių. Kur kas paprasčiau tapo atstovauti pačias save, spręsti neesminius klausimus arba tapti tariamai piliečių valią reiškiančiais valstybės politikos ramsčiais. Nes tik tokiu atveju galima tikėtis valstybės finansinės paramos. Todėl neturėtų stebinti, kad nors Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo priėmimo Seime dieną (2013-12-19) Vilniuje vyko nevyriausybinių organizacijų forumas, jo metu nei forumo rengėjai, nei pranešėjai - valstybės institucijų atstovai, nei žymi dalis nevyriausybinių organizacijų atstovų esminių nevyriausybinių organizacijų padėties klausimų net neketino svarstyti. Forumas, turintis unikalią galimybę tapti rimtų diskusijų vieta, iš esmės virto seminaru apie nevyriausybinių organizacijų projektų finansavimo galimybes.

Pilietinės visuomenės nebus

Minėta Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacija pabrėžtinai teigia, kad nevyriausybines organizacijas turi būti laisvos nuo valdžios organų reguliavimo, kad joms neturi būti daromas spaudimas joku būdu, taip pat panaudojant įstatymus. (Aiškinamasis raštas prie rekomendacijos, 6 punkto 28, 29 dalys). Deja, naujas Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas gali būti laikomas tokio spaudimo įrankiu. Jis neturi nieko bendro nei su pilietinės visuomenės šalyje plėtra, nei su demokratijos šalyje stiprinimu. Užtat jis turi daug panašumų su Rytų kaimynių šalyse gerai žinomais „valdomos demokratijos“ modeliais, kurių pagrąžintas fasadas slepia autoritarinę esmę. Todėl ne vienam valdžios atstovui tikriausiai šventvagiška pasirodytų mintis, kad tikrasis šeimininkas valstybėje yra ne valstybinės valdžios institucijų funkcionieriai, ne politikai-profesionalai, o piliečiai. Valstybės „veikėjai“ iš esmės tėra tik jų pasamdyti vadybininkai, kurie už savo

darbą gauna atitinkamą, daugeliu atveju pakankamai padorų, atlyginimą. Jų veikla, be abejo, yra būtina, tačiau ji nėra nei šventa, nei slapta, nei išskirtinai garbinga. Nėra tokiais ir ją vykdančios tikri ar tariami „tautos elito“ atstovai. Jie privalo reguliariai atsiskaityti aukščiausiam suverenui - šalies gyventojams ir niekada nepamiršti tiek jo, tiek savo vietos.

Romualdas Povilaitis
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos
pirmininkas

Skelbta:

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/112265>

VISUOMENĖ NETURI TIKSLO BAUSTI

Performansą surengusios ir Lietuvos himną savaip interpretavusios menininkės feministės tapytoja Vilma Fiokla Kiurė, poetė Ramunė Brunzaitė ir leidyklos „Kitos knygos“ redaktorė Aira Niauronytė ypatingo visuomenės dėmesio nesulaukė, nors žiniasklaida ir mėgino paversti jas aukomis – siekta parodyti, kad jos yra persekiojamos už pažiūrų ir įsitikinimų laisvę.

Primename, minimos menininkės yra kaltinamos dėl valstybės himno išniekinimo performanse „Po Kudirka, arba patriarchams paliepus, mums panorėjus“ praėjusių metų birželį Vilniuje, „Kultūros nakties“ renginių programoje.

Tautininkų partijos atstovus papiktino pakeistas „Tautiškos giesmės“ tekstas ir jo pateikimo forma. Jų nuomone, menininkės feministiniu performansu pasityčiojo iš Lietuvos himno ir tautos vertybių. Dėl to jas apskundė teismui, o teismas įpareigojo policiją pradėti ikiteisminį tyrimą. Feministėms inkriminuojamas baudžiamasis nusikaltimas pagal BK 127 straipsnį (valstybės simbolių išniekinimas), kuriame nurodoma, jog „tas, kas viešai nuplėšė, sudraskė, sulaužė, sunaikino, subjaurojo ar kitaip išniekino Lietuvos valstybės vėliavą ar herbą arba viešai pasityčiojo iš Lietuvos valstybės himno, baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu

iki dvejų metų.“

Performanso sumanytoja V. F. Kiurė piktinasi, kad teisėsaugos sistema Lietuvoje jau tampa politinio persekiojimo įrankiu. Visos trys menininkės teigia nesiekusios valstybės simbolio išniekinimo, o kilusį skandalą vadina nesusipratimu. Joms atstovaujanti advokato padėjėja taip pat teigia, kad tyčiotis iš Lietuvos valstybės himno nesiekta. Anot teisininkės, pasirodymo dalyvės siekė atkreipti dėmesį į moterų teises ir lygybę, pasinaudodamos konstitucine žodžio laisvės teise. Ji taip pat nurodo, kad įstatymas neapriboja galimybės atkurti, aktualizuoti himną arba jį naudoti meno išraiškose.

Teisininkės nuomonei pritaria ir Vilniaus dailės akademijos dėstytoja, menotyrininkė L. Kreivytė, teigianti, kad mene įvairiausiais būdais naudojamos vėliavos ir himnų tekstai. Kartais vėliavos gali būti perplėšiamos, ir panašiai. Anot jos, Vakarų demokratinėse valstybėse tokių atvejų daugybė, todėl pirmiausia reikia gilintis į menininko intencijas bei idėją ir mėginti suvokti, kodėl tai daroma ir kas tuo pasakoma.

Kultūros teoretikas prof. Gintautas Mažeikis konfliktą pamėgino vertinti teisine, pilietine ir menine prasme. Jo nuomone, tarp protesto laisvės ir įstatymų visada vyrauja tam tikra įtampa. Dėl to, kaip piliečių grupės turėtų išreikšti savo kritiką, vyksta diskusijos visame pasaulyje. Menas naudojasi abstrakcijomis – propagandos kritikos, ironijos, kičo ir kitomis priemonėmis, tad jos ne visada yra suprantamos kitoms žmonių grupėms. Jo nuomone, vertinant tautininkų ir feminisčių konfliktą, reikėtų išsiaiškinti, kokią funkciją atliko aptariamoji akcija – meninė ar protesto.

Taigi, visuomenėje kilo ginčas dėl asmens įsitikinimų ir teisės įsitikinimus laisvai reikšti, kitaip tariant, dėl žmogaus įsitikinimų ir žodžio laisvės. Šis ginčas turėtų būti sprendžiamas žmogaus teisių ir laisvių apsaugos kontekste.

Iš esmės galima sutikti, kad ginčijamasi dėl skirtingų minėto performanso interpretacijų. Tačiau performanso kūrėjų ir organizatorių nuomone, kad jos yra persekiojamos už pažiūras arba įsitikinimus ir kad Lietuvos teisėsauga tapo politinio persekiojimo įrankiu, vertintina labai atsargiai, nes teisėsauga menininkų saviraiškos teisių niekaip nevaržė. Jos pačios laisva valia pasirinko sritį ir temą, kuriomis siekė realizuoti saviraiškos laisvę. Būtent ją realizuoti, o ne atsikratyti tam tikrų savo teisių ir laisvių suvaržymų.

Tarptautinės žmogaus teisių normos labai konkrečiai apibrėžia kiekvieno asmens teises ir laisves. Pvz., Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 9 str. 1 dalyje nurodoma, kad „kiekvienas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; tai teisė laisvai keisti savo religiją ar tikėjimą, taip pat tiek vienam, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai, laisvai skelbti savo religiją ar tikėjimą, laikant pamaldas, atliekant apeigas, praktikuojant tikėjimą ir mokant jo.“ To paties straipsnio 2 dalis nurodo, kad „Laisvė skelbti savo religiją ar tikėjimą gali būti apribojama, kiek [...] būtinai reikia demokratinėje visuomenėje kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

Konvencijos 10 str. kiekvienam laiduoja teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, laisvai laikytis nuomonės, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas. Tačiau ten pat nurodoma, kad naudojimasis šiomis laisvėmis, kadangi tai susiję su pareigomis bei atsakomybe, gali būti sąlygojamas apribojimų ar bausmių [...], kurios demokratinėje visuomenėje būtinos [...] moralei, taip pat kitų asmenų orumui ar teisėms apsaugoti.

Analogišką išlygą nustato ir Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas, kuriame nurodoma, kad „Kiekvienas žmogus turi teisę į saviraiškos laisvę; ši teisė apima laisvę nekludomai ieškoti, gauti ir perteikti visokią informaciją bei idėjas, nepaisant valstybių sienų, žodžiu, raštu arba per spaudą, **arba meninėmis išraiškos formomis**, arba kitokiais būdais savo nuožiūra“ (19 str.2 dalis). Tačiau to paties straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad naudojantis numatytais laisvėmis atsiranda **ypatingos pareigos ir ypatinga atsakomybė**. Todėl naudojimasis minėtomis laisvėmis gali būti ribojamas a) kitų asmenų teisėms ir reputacijai gerbti; b) valstybės saugumui, viešajai tvarkai, gyventojų sveikatai ar dorovei apsaugoti.

Taigi tarptautinė teisė nubrėžia aiškią ribą tarp asmens teisių ir pareigų, kurių viena iš svarbiausių – nepažeisti kito asmens teisių.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje taip pat įtvirtinta žmogaus teisė turėti įsitikinimus ir juos laisvai reikšti (25 str.) Tačiau tame pačiame straipsnyje nurodoma, kad laisvė reikšti įsitikinimus gali būti ribojama, jei tai būtina apsaugoti žmogaus garbei ir orumui, dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai, kad ši laisvė nesuderinama su tautinės, religinės ar socialinės neapykantos kurstymu, šmeižtu ir dezinformacija.

Taigi kiekvienas asmuo, siekdamas realizuoti savo teises, pirmiausia neturi pamiršti, kad kiti žmonės taip pat turi savo teises ir kad visų teisės turi būti tarpusavyje derinamos prisiimant arba nustatant kiekvienam tam tikras pareigas.

LR Konstitucijos 16 straipsnis nurodo, jog Valstybės himnas yra Vinco Kudirkos „Tautiška giesmė“. Taigi pagrįstai galima manyti, kad performanse buvo pasityčiota ne šiaip iš V.Kudirkos kūrinio - „Tautiškos giesmės“, o iš konstitucinės vertybės.

Šis meninis įvykis gal ir būtų nepastebėtas, jei ne pastaruoju metu padažnęję dalį visuomenės piktinantys išpuoliai prieš konstitucines vertybes - lietuvių kalbos valstybinį statusą, šeimos ir santuokos institutą, valstybės istorinius simbolius. Šiame kontekste valstybės simbolio (himno) išniekinimas buvo suprastaskaipeilinskėsinimasis į tautinę savimonę ir Lietuvos valstybingumą.

Valstybė, sauganti savo simbolius ir ribojanti veiksmus, kuriais kėsinamasi į tuos simbolius, yra gerbtina pirmiausia dėl to, kad performanso kūrėjos taip pat gyvena šioje valstybėje ir ją sukūrusioje visuomenėje. Valstybė, kurios himną menininkės mėgino šaržuoti, garantuoja joms visas konstitucines teises bei laisves.

Menininkės ir pačios teigia, kad siekė revizuoti tautos himną, kuris simbolizuoja tautos savirealizaciją valstybėje. Taigi šiuo atveju susiduriame su grupės

asmenų savirealizacijos siekais ir su visuomenės bei tautos savirealizacija.

Neabejotina, kad asmenys, naudodami menines išraiškos formas, turi suvokti, jog prisiima ypatingas pareigas ir ypatingą atsakomybę, apie kurias kalbama Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 19 str. 3 dalyje. Jokie asmenys savo teisių ir laisvių negali kelti aukščiau už visuomenės konstitucines teises ir laisves. Pirmosios neabejotinai turi būti ribojamos pastarųjų naudai. Ir toks ribojimas neturėtų būti aiškinamas kaip piliečių teisių ir laisvių suvaržymas. Versdama paklusti konstitucinėms nuostatomis ir laikytis Konstitucijos, valstybė skatina savo piliečius būti šalies patriotais, siekia sutelkti ir solidarizuoti visuomenę.

Šiame konflikte iškyla asmens laisvių ir valstybingumo simbolių apsaugos klausimas. Abi vertybės yra konstitucinės, tiek vienu, tiek kitu apsauga įtvirtinta Konstitucijoje. Tačiau garantuojant įsitikinimų ir žodžio laisvę Konstitucijoje daroma išlyga – ji gali būti ribojama konstitucinei santvarkai ginti. Beje, Konstitucijos 28 straipsnyje nurodoma, kad „įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių.“

Taigi, reikalaujama ypatingos atsakomybės ir ypatingų pareigų, nubrėždama pakantumo ribą, visuomenė nustato, kada ir už kokių įstatymo nustatytų pareigų nevykdymą gali būti ribojamas asmens ir įvairių grupių (tarp jų ir menininkių) saviraiškos teisės bei laisvės.

Vis dėl to svarbu suprasti, kad visuomenė neturi tikslo bausti. Be kitų paskirčių, bausmės, kaip socialinio instituto funkcija – atkurti pažeistą moralinę tvarką. Naujajame LR Baudžiamajame kodekse (41 str.) bausmė asmeniui taip pat numatyta ne vien apsaugos nuo nusikaltimų, bet ir auklėjimo tikslais.

Kadangi pagal Konstituciją teisingumą valstybėje vykdo tik teismai (18 str.), tikėkimės, jog ginčas teisme bus išspręstas objektyviai, įvertinus tiek ekspertų, tiek abiejų ginčo šalių argumentus.

Vytautas Budnikas

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas

Skelbta:

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-10-16-vytautas-budnikas-visuomene-neturi-tikslo-bausti/108788>

<http://www.propatria.lt/2013/10/vytautas-budnikas-visuomene-neturi.html>

<http://www.veliuona.eu/2013/vytautas-budnikas-visuomene-neturi-tikslo-bausti/>

DĖL LIETUVOS PILIEČIŲ RINKIMŲ TEISĖS

Europos Parlamento nariams ir visiems konferencijos

„Lietuva prie Europos integracijos vairo - naujas žvilgsnis į Europą!“ dalyviams

LIETUVOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ KREIPIMASIS

2013 m. spalio 23 d.
Vilnius

Žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinės organizacijos pareiškia, kad Lietuvoje politinės partijos riboja piliečių konstitucines rinkimų teises ir neleidžia piliečiams tiesiogiai dalyvauti savo valstybės valdyme.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje nėra įtvirtintas išskirtinis politinių partijų vaidmuo atstovaujant piliečiams valstybės valdyme. Tačiau šalies rinkimų įstatymai į Europos Parlamentą, Lietuvos Respublikos Seimą ir vietos savivaldybių tarybas iš esmės sudaro išskirtines sąlygas tik politinėms partijoms kelti savo kandidatus į šias institucijas. Pvz., niekas, išskyrus politines partijas, negali kelti savo kandidatų rinkimuose į Europos Parlamentą, jokia nevyriausybinė organizacija arba vietos bendruomenė negali kelti savo kandidato į vietos savivaldybių tarybas. Politinėms partijoms įstatymu leista į vietos savivaldybių tarybas kelti kandidatų sąrašus, netgi neturint atskiruose regionuose nė vieno partijos nario. Tokie partijų keliamų kandidatų sąrašai, vietos bendruomenių neaprobuoti, pateikiami balsavimui ir visuomenė jų keisti ar jų įtakoti negali.

Į šią piliečių konstitucines teises pažeidžiančią Vietos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo nuostatą Lietuvos Respublikos Prezidento dėmesį 1994 metais atkreipė Tarptautinė Helsinkio žmogaus teisių federacija. Šį pažeidimą 2007 metais pripažino ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (LR KT). 2010 m. lapkričio 9 d. nutarimu LR KT pripažino, kad rinkimų į Europos Parlamentą įstatymas taip pat prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

Nepaisant to rinkimų įstatymai iš esmės nepakeisti. Į vietos savivaldybių tarybas įstatymu leista kandidatuoti tik pavieniams piliečiams, o vietos bendruomenėms ir nevyriausybinėms organizacijoms (NVO) rinkimuose kelti savo kandidatus į vietos savivaldą ir toliau neleidžiama.

Nepartiniai piliečiai kandidatuodami privalo sumokėti valstybei užstatą ir patys finansuoti savo rinkiminę kampaniją. Bet kokia fizinių asmenų parama kandidatuojuojantiems ribojama biurokratiniais kliuviniais, o juridiniams asmenims remti kandidatus apkritai uždrausta. Tuo tarpu politinėms partijoms lėšas skiria valstybė. Jomis disponuodamos politinės partijos savo kandidatų reklamai perka laiką radijo ir televizijos laidas, rengia užsakomuosius straipsnius žiniasklaidoje. Tokia išskirtinė valstybės parama politinių partijų kandidatams akivaizdžiai diskriminuoja nepartinius Lietuvos piliečius, kurių yra absoliuti dauguma. Sociologinių tyrimų duomenimis politinės partijos atstovauja vos 7 proc. Lietuvos gyventojų, o tai reiškia, kad politinių partijų keliami kandidatai į vietos savivaldos institucijas ar Europos Parlamentą realiai neatstovauja Lietuvos piliečių daugumai. Šis faktas diskredituoja ne tik demokratinių rinkimų procesą, bet ir valdžios, ypač vietos savivaldos, institucijas, prieštarauja Europos vietos savivaldos chartijos nuostatoms (3 str.) ir trukdo Lietuvos integracijai į Europos Sąjungą.

Lietuvos nevyriausybinės organizacijos prašo šio forumo dalyvius įtakoti Lietuvos Respublikos Prezidentę, Lietuvos Respublikos Seimą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybę, kad būtų įstatymais įtvirtinta Lietuvos piliečių galimybė betarpiškai siūlyti savo kandidatus rinkimuose į Lietuvos Respublikos Seimą, Europos Parlamentą ir Vietos savivaldybių tarybas betarpiškai. Tuo būdu kartu su kitų ES valstybių piliečiais jie kurtų demokratiškas Europos Sąjungos institucijas ir plėtotų vietos savivaldą.

*Lietuvos Helsinkio grupės vardu
Asociacija Nepartinis demokratinis judėjimas
Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Piliečių gynimo paramos fondas
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija*

*Stasys Stungurys
Krescencijus Stoškus
Vytautas Budnikas
Stasys Kaušinis
Romauldas Povilaitis*

**To the participants of the EESC Group III “Various Interests”
Conference “Lithuania in the driving seat of European integration: a fresh look at Europe!”**

**NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS OF LITHUANIA
PETITION**

23 October 2013
Vilnius

Regarding the electoral right of the citizens of Lithuania

NGOs of human rights and other organisations state that the present legislative framework in Lithuania, unjustifiably restricting the electoral rights of citizens, places political parties into a privileged position and prevents citizens from direct participation in the State governance.

The Constitution of the Republic of Lithuania does not establish any exclusive representation of political parties in the government of the State. The national elections to the European Parliament, to the Seimas of the Republic of Lithuania and to local municipal councils, however, make it possible for political parties only to field their candidates in the elections to these institutions. For example, nobody except political parties may field their candidates in the elections to the European Parliament; not a single NGO or local community may field their candidates to local municipal councils. Political parties are allowed by law to field lists of their candidates to local municipal councils even when there is not a single member of that party in the relevant region. Such lists of candidates proposed by parties stand for voting, without any approval of local communities, and the public may not influence or change them.

The attention of the President of the Republic of Lithuania to a violation of the constitutional rights of citizens by such provision of the Law on Elections to Municipal Councils was drawn by the International Helsinki Federation for Human Rights in 1994. This violation was also admitted in 2007 by the Constitutional Court of the Republic of Lithuania (CC RL). The CC RL has held by its Ruling of 9 November 2010 that the Law on the Elections to the European Parliament is also contrary to the constitutional principle of the rule of law.

Irrespective of the findings, the laws on elections have not undergone any substantial changes. Only individual persons are allowed by law to stand as candidates to municipal councils, while local communities and NGOs are prevented from fielding their candidates in the elections to local self-government authorities.

Citizens not affiliated with any political parties have to pay an election deposit to the State when running as candidates and finance their election campaign on their own. Support by natural persons for candidates in elections is restricted by bureaucratic obstacles and legal entities are, in general, banned from supporting candidates. Meanwhile political parties get financing from the State. Such financing makes it possible for political parties to buy time in radio and TV programmes for the advertising of their candidates as well as pay for articles in the press. Such exclusive support of the State for candidates of political parties is manifestly discriminating for non-party citizens who form the absolute majority. Sociological research shows that political parties represent only 7 per cent of the Lithuanian population, which means that the candidates nominated by political parties to local self-government authorities or to the European Parliament do not represent the majority of the Lithuanian population in reality. This fact discredits not only the process of democratic elections but also public government and, in particular, local self-government authorities, is contrary to the provisions (Article 3) of the European Charter of Local Self-Government and hinders the integration of Lithuania into the European Union.

The Lithuanian NGOs appeal to the participants of this forum to influence the President of the Republic of Lithuania, the Seimas of the Republic of Lithuania and the Government of the Republic of Lithuania to establish in laws the possibility for Lithuanian citizens to directly field their candidates in elections to the Seimas of the Republic of Lithuania, to the European Parliament and to local municipal councils. In this way, together with citizens of other EU Member States, they would build democratic institutions of the EU and would develop local self-government.

*On behalf of the Lithuanian Helsinki Group
Association Non-Party Democratic Movement
Lithuanian Human Rights Association
Civil Defence Fund
Lithuanian association for the protection human rights*

*Stasys Stunguryš
Krescencijus Stoshkus
Vytautas Budnikas
Stasys Kaushinis
Romuladas Povilaitis*

DĖL SUSIRINKIMŲ LAISVĖS RIBOJIMŲ

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei
Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui
Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai
Policijos departamentui prie LR vidaus reikalų ministerijos
Panevėžio apskrities Vyriausiajam policijos komisariatui
Lietuvos teismams

LIETUVOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ SIŪLYMAS

2013 m. lapkričio 12 d.
Vilnius

2013-09-24 Panevėžyje, Tulpių g.60, priešais Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato (Panevėžio AVPK) pastatą įvyko piketas, kuriame dalyvavo 8 žmonių grupelė. Minėtas piketas kilo visai spontaniškai dėl Panevėžio rajone atsitikusio rezonansinio įvykio, kurio metu 2013 m. rugsėjo 21 d. automobilio „VW Passat“ bagažinėje buvo rasta išžaginta ir sudeginta nepilnametė mergaitė.

Piketo dalyviai nenaudojo jokių šūkių ar kitokių veiksmy, įžeidžiančių ar žeminančių valstybės institucijas. Buvo išlaikytas minimalus 25 m. atstumas iki įėjimo į Panevėžio AVPK pastatą, - taip nurodoma ir Panevėžio m. policijos komisariato Viešosios tvarkos skyriaus (PK VTS) tarnybiniame pranešime (pridedamas).

Nepaisant to, vienai iš piketo dalyvių pilietei Ritai Jusienei Panevėžio AVPK Panevėžio m. PK VTS surašė administracinės teisės pažeidimų protokolą, kuriuo remiantis Panevėžio m. apylinkės teismas 2013-10-25 nutarimu adm. teisės pažeidimo byloje Nr.A2.11.-2969-229/2013 nubaudė ją 500 litų bauda.

Tariamo pažeidimo esmė nurodyta ta, kad minėta piliētė, neva būdama piketo organizatorė, apie rengiamą piketą neinformavo Panevėžio m. savivaldybės administracijos.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija ir kitos nevyriausybinės organizacijos (NVO) mano, jog toks valstybės institucijų elgesys yra nesuderinamas su demokratinės pilietinės visuomenės principais ir pažeidžia piliečių konstitucinę įsitikinimų, žodžio ir susirinkimų laisvę, o šią laisvę ypač komplikuoja ydingos kai kurios LR Susirinkimų įstatymo nuostatos.

Pastarasis įvykis, kurio metu piketo dalyvė buvo nubausta administracine nuobauda, atskleidžia LR Susirinkimų įstatymo netobulumą ir ydingą teisėtvarkos institucijų veiklos praktiką.

Dėl ydingo teisėtvarkos institucijos elgesio

Žmogaus teisių ir kitos NVO gavo Panevėžio AVPK Panevėžio m. PK viešosios tvarkos skyriaus padarytą 2013-09-24 Panevėžyje vykusio piketo vaizdo ir garso įrašą, iš kurio jokiū būdu negalima nustatyti, kas rengė minėtą piketą (įrašas pridedamas). Piketo dalyvė R.Jusienė policijos pareigūnui pareiškė atėjusi į piketą ramiai protestuoti kaip žmogus, kaip mama, kurios vaikas, kaip ir visa Lietuva, „uždarytas bagažinėje“. Tikėtina, jog dėl šių žodžių ji buvo įvardinta piketo organizatore, už tai jai buvo primesta atsakomybė, kad apie rengiamą piketą laiku nepranešė miesto savivaldybės administracijai ir galų gale jai buvo surašytas administracinės teisės pažeidimų protokolas bei paskirta 500 litų bauda.

Žmogaus teisių ir kitoms nevyriausybinėms organizacijoms nekyla abejonių, kad pilietei R. Jusienei surašytas administracinės teisės pažeidimų protokolas ir ji nubausta kaip tik dėl to, kad minėtas piketas vyko Tulpių g.60, priešais Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato pastatą. Šie Panevėžio AVPK Panevėžio m. PK veiksmai yra laikytini kerštavimu ir siekimu įbauginti ne tik piketo dalyvius, bet ir visus aktyviai savo pilietinę poziciją reiškiančius žmones. Šiuo atveju turime pagrindo daryti išvadą, jog teisėtvarkos institucijos veiksmai buvo nukreipti prieš pačią pilietinę visuomenę, o tai reiškia, kad valstybės jai suteiktos galios yra naudojamos ne visuomenei ginti, o visuomenei bauginti, kas demokratinėje valstybėje negali būti toleruojama.

Dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių

Pažymėtina, kad Žmogaus ir piliečio teisė į taikius susirinkimus, nepažeidžiant pamatinių visuomenės vertybių ir kitų asmenų teisių, yra įtvirtinta daugelyje tarptautinės teisės aktų. Antai Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 20 straipsnio 1 dalyje skelbiama: „Kiekvienas žmogus turi teisę į taikių asociacijų ir susirinkimų laisvę.“ Pagal Deklaracijos 29 straipsnio 2 dalį, įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis (taigi ir susirinkimų

laisve), kiekvienas žmogus negali patirti kitokių apribojimų, kaip įstatymo numatytieji, vien tam, kad garantuotų deramą kitų žmonių teisių bei laisvių pripažinimą ir gerbimą siekiant patenkinti teisingus moralės, viešosios tvarkos ir visuotinės gerovės reikalavimus demokratinėje visuomenėje.

Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 21 straipsnyje teigiama: „*Pripažįstama teisė rengti taikius susirinkimus. Naudojimuisi šia teise negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos, kuriuos numato įstatymas ir kurie visuomenėje būtini valstybės ar visuomenės saugumo, viešosios tvarkos interesams, gyventojų sveikatai ir dorovei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.*”

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 straipsnyje nustatyta, kad „*Kiekvienas turi teisę laisvai rengti taikius susirinkimus, jungtis į asociacijas kartu su kitais, taip pat teisę steigti ir stoti į profesines sąjungas savo interesams ginti (1 str.), kad „naudojimuisi šia teise negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos atvejus, kuriuos numato įstatymas ir kurie yra būtini demokratinėje visuomenėje valstybės ar visuomenės saugumo interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, gyventojų sveikatai ar dorovei ar kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.*“ (2 str.).

LR Konstitucijos 36 straipsnis taip pat imperatyviai nurodo, jog „*negalima drausti ar trukdyti piliečiams rinktis be ginklo į taikius susirinkimus. Ši teisė negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu ir tik tada, kai reikia apsaugoti valstybės ar visuomenės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ar dorovę arba kitų asmenų teises ir laisves.*“

Taigi tiek tarptautinė teisė, tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija vienareikšmiškai nurodo, kad susirinkimų laisvė gali būti ribojama tik tada, kai būtina valstybės ar visuomenės saugumui, viešosios tvarkos interesams, gyventojų sveikatai ir dorovei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

Vertinant šias piliečių teises ir laisves Panevėžyje vykusio piketo kontekste, būtina pažymėti, kad teisėtovos institucija nenurodė, kokį pavojų piketo dalyvių veiksmai sukėlė valstybės ar visuomenės saugumui, kuo jie pažeidė viešąją tvarką arba kitų asmenų teises ir laisves. Atvirkščiai, minėta institucija nurodė, kad piketo dalyviai jokių šūkių ar kitokių veiksmų, įžeidžiančių ar žeminančių valstybės institucijas, nenaudojo, leidžiamas 25 m. atstumas nuo įėjimo į Panevėžio AVPK pastatą buvo išlaikytas.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau - Konstitucinis Teismas) 2000 m. sausio 7 d. Nutarime nurodė, jog „*konstitucinis susirinkimų laisvės įtvirtinimas reiškia, kad ji traktuojama kaip viena iš pamatinių žmogaus laisvių ir vertybių demokratinėje visuomenėje, neatskiriamas demokratinės santvarkos požymis. Ji yra reikšminga Konstitucijoje įtvirtinto atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio įgyvendinimo sąlyga.*“ Minėtame nutarime Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad „*susirinkimų laisvė traktuotina ne tik kaip savaiminė demokratijos vertybė, bet ir kaip svarbi garantija, kad bus visavertiškai įgyvendinamos įvairios konstitucinės teisės ir laisvės: piliečių teisė dalyvauti valdant savo šalį (Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalis), jų teisė kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą (Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalis), žmogaus teisė turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti (Konstitucijos 25 straipsnio 1 dalis), jo teisė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas (Konstitucijos 25 straipsnio 2 dalis), piliečių teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas (Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalis) ir kt. Taigi susirinkimų organizavimas yra vienas iš pilietinio ir politinio veikimo būdų.*“

Šis Konstitucinio Teismo išaiškinimas tik patvirtina, kad piliečiai Panevėžyje surengtame pikete tinkamai realizavo savo konstitucines teises, nepažeisdami kitų piliečių teisių ir laisvių, o tai reiškia, kad jie yra baudžiami nepagrįstai.

Dėl spontaniškų susirinkimų

Kaip minėta, piketas 2013-09-24 Panevėžyje įvyko spontaniškai, kai žmonės, sukrėsti rezonansinio įvykio, kurio metu buvo gyva sudeginta nepilnametė mergaitė, rinkosi ir reiškė solidarumą nuketėjusiai šeimai. Taigi piliečiai, neturėdami jokių blogų ketinimų, susirinkę siekė veikti prieš blogį visuomenėje. Ši veikimą jie išreiškė stichiškai (spontaniškai) piketuodami prieš pastatą valstybės institucijos, kuri privalo užtikrinti, bet neužtikrino visuomenės saugumo.

Pažymėtina, kad Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos 2007 m. parengtose „*Taikių susirinkimų laisvės gairėse*“ („*Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly*“) 97 punkte yra nurodyta, jog spontaniški susirinkimai (angl. *spontaneous assembly*) - tai galimybė taikiai ir nedelsiant (spontaniškai) reaguoti į atitinkamus įvykius, epizodus, kitus susirinkimus ar pasisakymus, kad tai yra svarbus susirinkimų laisvės elementas ir kad spontaniškus susirinkimus dera vertinti kaip laukiamą (o ne išimtinį) sveikos demokratijos pasireiškimą.¹ Minėtose gairėse nurodoma, kad valstybės institucijos privalo ginti bet kokius stichinius susirinkimus ir padėti jiems vykti su sąlyga, kad jie yra taikaus pobūdžio.

Minėtų gairių 98 punkte taip pat nurodoma, kad Spontaniškų susirinkimų klausimas yra ypatingas išankstinio pranešimo reikalavimų aspektu. Jame nurodoma, kad „*baudų ar sankcijų nederėtų taikyti esant pagrįstoms priežastims, dėl kurių buvo nepaisoma išankstinio pranešimo reikalavimo.*“ Aptardamos sankcijas ir baudas, kurios taikomos po taikių susirinkimų, „*Taikių susirinkimų laisvės gairės*“ nurodo, kad visos nuostatos, apibrėžiančios baudžiamąją ar administracinę atsakomybę, turėtų nesikirsti su teisėtumo principu (88 punktas). Be to, organizatoriai ir dalyviai gynyboje turėtų

1 Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly.- http://www.osce.org/publications/odihr/2007/03/23835_823_en.pdf

turėti galimybę vadovautis „pateisinamos priežasties“ (angl. „reasonable excuse“) principu.

Būtina pažymėti, kad Panevėžyje surengto piketo dalyviai negalėjo iš anksto numatyti visuomenės rezonansą sukėlusio įvykio, jie net apskritai negalėjo numatyti, kad toks piketas įvyks. Tuo tarpu LR Susirinkimų įstatymo 6 str. 1 dalyje nurodyta, kad Susirinkimo organizatoriai laisva forma praneša savivaldybės administracijos direktoriui ar jį pavaduojančiam asmeniui apie organizuojamą susirinkimą, kuriame dalyvaus ne daugiau kaip 15 žmonių. Šioje dalyje nenurodoma prieš kiek laiko apie tai būtina pranešti. Joje tik nurodoma, kad „*tokiems susirinkimams netaikomos šio straipsnio 3 dalies ir šio įstatymo 7 straipsnio nuostatos*“, o tai reiškia, kad visos kitos Įstatymo 6 straipsnio, tarp jų ir 2 dalies nuostatos, yra taikytinos. Įstatymo 6 str. 2 dalyje nurodoma, jog susirinkimuose, kuriuose dalyvauja daugiau kaip 15 žmonių, savivaldybės administracijos direktoriui ar jį pavaduojančiam asmeniui privaloma pranešti ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki numatytos susirinkimo dienos, todėl logiška manyti, kad analogiška Įstatymo nuostata yra taikytina ir Įstatymo 6 str. 1 dalyje aptariamoms susirinkimo organizatoriams, nes kaip minėta, Įstatymo 6 str. 1 dalies nuostatoms negalioja tik šio straipsnio 3 dalies sąlygos, taigi likusios galioja.

Todėl lieka neaišku, kokių būdu susirinkimo organizatoriai gali pranešti savivaldybės administracijai apie spontanišką piketą prieš 5 dienas, jei toks piketas įvyksta 2 - 3 dienoms praėjus po rezonansinio įvykio, kaip būta ir šiuo atveju.

Kita vertus, neaišku, kaip gali būti baudžiami piliečiai tik už dalyvavimą pikete, apie kurio organizavimą jie iš anksto žinoti negali, o tai reiškia, kad jie negali apie tai laiku pranešti ir miesto savivaldybės administracijai. Taigi Įstatymas piliečiams kelia iš esmės neįgyvendinamą uždavinį – laiku pranešti savivaldybės administracijai apie tai, ko jie iš anksto negali numatyti.

Dėl Europos Žmogaus Teisių Teismo(EŽTT) praktikos

Europos demokratinių šalių teisės praktika rodo, kad valstybinės institucijos privalo ginti bet kokius stichinius susirinkimus ir padėti jiems vykti su sąlyga, kad jie yra taikaus pobūdžio.

Interpretuodamas Konvencijos 11 straipsnio nuostatas EŽTT byloje prieš Prancūziją (*Cour eur. D. H., arret Ezelin du 26 avril 1991, série A no 202*) Ezelinas pažymėjo, jog laisvė dalyvauti taikiame susibūrimė, skirtingai negu uždraustoje demonstracijoje, yra tokia svarbi, kad jos negalima varžyti, jeigu suinteresuotasis pats tokiomis aplinkybėmis nepadarо smerktino veiksmo.²

EŽTT Sajūdžio „Gydytojai už gyvybę“ byloje (*Cour eur. D. H., arret Plattform „Ärzte für das Leben“ du 21 juin 1988, série A no 139*) buvo išaiškinta, „kad teisė laisvai rengti taikius susirinkimus apima ne tik neigiamą valstybės pareigą netrukdyti rengti taikius susirinkimus, bet ir jos pozityvią pareigą suteikti tokių susirinkimų dalyviams atitinkamą apsaugą; derindama susirinkimo vietą, atitinkama valstybės institucija turi įsitikinti, kad ji yra tinkama susirinkimo dalyvių apsaugai užtikrinti.“

Vertinant šių demokratinių patirčių kontekste minėtą rezonansinį įvykį ir 2013-09-24 Panevėžio mieste įvykusio spontaniško piketo dalyvių veiksmus, akivaizdžiai matyti, kad, Lietuvos Respublikos piliečiai yra baudžiami tik už dalyvavimą spontaniškuose susirinkimuose. pažeidžiant tarptautines žmogaus teisių normas ir Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinės organizacijos mano, jog tiek teisėtvarkos institucijoms, tiek ir teismams būtina susilaikyti nuo nepagrįsto piliečių persekiojimo ir baudimo už dalyvavimą spontaniškuose mitinguose bei piketuose.

LR teisingumo ministerijai ir Lietuvos Respublikos Seimui būtina nedelsiant parengti LR Susirinkimų įstatymo pataisas, kurios pašalintų iš jo nuostatas, duodančias pagrindą varžyti konstitucines piliečių įsitikinimų bei susirinkimų teises ir laisves.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Asociacija nepartinis demokratinis judėjimas
Piliečių gynybos paramos fondas

Vytautas Budnikas
Krescencijus Stoškus
Stasys Kaušinis

2 LR Konstitucinio Teismo 2000 m. sausio 7 d. nutarimas.

DĖL LR SEIMO PRIIMTO NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ ĮSTATYMO

**Lietuvos Respublikos Prezidentei
Jos ekscelencijai DALIAI GRYBAUSKAITEI**

**NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ
KREIPIMASIS**

2013 m. gruodžio 23 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Prezidentei 2013 m. balandžio 23 d. dekretu pateikus Seimui svarstyti LR Nevyriausybinių organizacijų įstatymo projektą, Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinių organizacijos paragino Seimą keisti jį iš esmės, nes projektas neigė esminius demokratinės visuomenės principus. Jos siūlė parengti alternatyvų projektą, įtraukiant į jo rengimą jau veikiančias nevyriausybines organizacijas (NVO), ypač tas, kurių veikla realiai ir ne vienerius metus atstovauja Lietuvos visuomenei ir gina viešąjį interesą.

Deja, Lietuvos Respublikos Seimas, 2013 m. gruodžio 20 d. priėmė LR Nevyriausybinių organizacijų įstatymą (toliau – Įstatymą), vos nežymiai pakeitęs pirminį jo projektą.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinių organizacijos mano, kad toks Įstatymas suvaržo nevyriausybinių organizacijų laisvę ir prieštarauja demokratinės visuomenės principams bei 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoms (CM/Rec (2007) 14) dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje.

Pirmiausia Įstatymo 2 str.1 dalis deklaruoja NVO nepriklausomybę nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų. Nacionalinėms skėtinėms organizacijoms, siekiančioms bendrų tikslų, kurias gali steigti NVO, taip pat sudaromos sąlygos būti laisvoms ir nepriklausomoms. Tačiau Įstatymo 2 str. 4 dalyje jau nurodoma, kad Nevyriausybinių organizacijų tarybą sudaro partnerystės pagrindu iš valstybės institucijų, įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų deleguoti atstovai. Neaišku, kokiomis aplinkybėmis įsteigtos nepriklausomos NVO ir nepriklausomi jų junginiai - nacionalinės skėtinės organizacijos,- vienydamosi į Nevyriausybinių organizacijų tarybą, tampa valstybės institucijų ir NVO dariniu. Taip pat neaišku, kaip galima užtikrinti NVO nepriklausomybę nuo valdžios institucijų, jeigu minėtu Įstatymu NVO tarybos darbas organizuojamas vadovaujantis šios tarybos nuostatais, kuriuos tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė (6 str.2 dalies 3 p.), o NVO tarybos sudėtį tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė Socialinės apsaugos ir darbo ministro teikimu (7 str. 4 dalis).

Akivaizdu, kad šios Įstatymo dalys prieštarauja Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoms (28 str.), kuriose pabrėžiama, kad valstybinės valdžios organai neturi vadovauti NVO. Jose nurodoma, kad NVO nepriklausomumas siejamas ne tik su teise įsteigti tokią organizaciją ir pasirinkti jos tikslus, bet ir teise ją valdyti bei laisve nustatyti NVO veiklos kryptis. NVO turi turėti galimybę laisvai dirbti ir siekti savo tikslų (II d., 11 str.).

Pagrįstas abejonės kelia įstatymo suteikta teisė nevyriausybiniomis organizacijomis vadinti viešąsias įstaigas (VŠĮ), kurias pagal LR Viešųjų įstaigų įstatymą gali steigti ir vienas asmuo. Nevyriausybinių organizacijų įstatymu jiems suteikiama teisė kurti skėtines organizacijas, leidžiančias deleguoti savo atstovus į NVO tarybą. Kadangi Įstatymas nenustato jokių NVO atrankos kriterijų, nekyla abejonių, kad prisidengiant Įstatymo spragomis bus proteguojamos valdžiai lojalios NVO, o realiai viešąjį interesą ginančios NVO atsidurs atstovavimo visuomenei užribyje.

Įstatymu įvairioms verslo asociacijoms taip pat suteikiama teisė tapti nevyriausybiniomis organizacijomis, nors visuomenės patirtis rodo, kad įvairios verslo grupės neretai pasinaudodamos įstatymų spragomis steigia darinius, tenkinančius tik tos grupės siaurus tikslus.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinių organizacijos 2013 m. birželio 25 d. savo kreipimesi dėl nevyriausybinių organizacijų įstatymo projekto siūlė įstatymų leidėjui NVO laikyti tik nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomus, iš fizinių asmenų arba jų grupių sudarytus, savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiančius viešuosius juridinius asmenis, kurių pagrindinis tikslas – ginti viešąjį interesą sveikatos, socialinės gerovės, žmogaus teisių ir laisvių, darnaus vystymosi, aplinkos, gamtos apsaugos ir kultūros paveldo bei kitose srityse. LR Seimui buvo pateikta daugiau siūlymų, kurie Įstatymą darytų demokratiškesnį, skatinantį tolesnį pilietinės visuomenės vystymąsi. Tačiau jie buvo atmesti. Todėl turime rimtą pagrindą teigti, kad LR Seimo primintas Nevyriausybinių organizacijų įstatymas yra nedemokratiškas, kad juo valdžios institucijos siekia suvaržyti NVO savarankiškumą ir mėgina paversti NVO valdžios kontroliuojamomis įstaigomis.

Atsižvelgdamos į tai, kas išdėstyta, Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinės organizacijos prašo Jos Ekscelenciją :

Vetuoti Lietuvos Respublikos Nevyriausybių organizacijų įstatymą ir grąžinti LR Seimui jį tobulinti;
Atsižvelgti į Lietuvos žmogaus teisių ir kitų nevyriausybių organizacijų konkrečius pateiktus siūlymus ribojant viešųjų įstaigų (VŠĮ), verslo asociacijų bei valstybės institucijų galimybes įtakoti NVO veiklą ir jų savarankiškumą,
Pašalinti iš Įstatymo projekto nuostatas, prieštaraujančias 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoms (CM/Rec (2007) 14) dėl nevyriausybių organizacijų teisinio statuso Europoje.

*Lietuvos Helsinkio grupės vardu
Asociacija Nepartinis demokratinis judėjimas
Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Piliečių gynimo paramos fondas*

*Stasys Stunguryš
Krescencijus Stoškus
Vytautas Budnikas
Stasys Kaušinis*

DĖL PILIEČIŲ INICIATYVOS SURENGTI REFERENDUMĄ

**Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Lietuvos Respublikos Seimo nariams
Lietuvos Respublikos Vyriausiajai rinkimų komisijai
Žiniasklaidai**

KREIPIMASIS

2013 m. gruodžio 24 d.

2013 m. piliečių grupė (toliau- Grupė) inicijavo parašų rinkimą dėl privalomojo referendumo, kuriuo siekiama pakeisti LR Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnius. Šiais pakeitimais norima sumažinti referendumui skelbti reikalingą piliečių parašų kiekį iki 100 tūkstančių, įtvirtinti nuostatą, kad referendumu priimti sprendimai gali būti kečiami tik referendumu, atkurti 1992 m. redakcijos (veikusios iki 2003 m.) Konstitucijos 47 straipsnyje buvusį sakinį „Žemė, vidaus vandenys, miškai, parkai nuosavybės teise gali priklausyti tik Lietuvos Respublikos piliečiams ir valstybei“, įtvirtinti nuostatą, kad valstybinės ir bendruomeninės reikšmės gamtos išteklių išgavimo ir naudojimo klausimai sprendžiami tik referendumu.

Grupė įstatymo nustatytu laiku pateikė Vyriausiajai rinkimų komisijai (VRK) 313425 parašus piliečių, remiančių iniciatyvą, kad dėl LR Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimų pasisakytų visi balsavimo teisę turintys Lietuvos piliečiai LR Referendume įstatymo nustatyta tvarka.

Vertindamas parašų atitiktį LR Referendume įstatymo reikalavimams, VRK nustatė, kad iki LR Konstitucijos 9 str. reikalaujamo privalomojo 300 tūkst. referendumo iniciatorių parašų skaičiaus trūksta dar 7800 piliečių parašų (pripažino tinkamais tik 292 200).

Savo sprendime VRK konstatavo, kad kai kurie Lietuvos piliečiai, pasirašydami referendumo lape, pamiršo nurodyti pasirašymo datą, kai kurių pavardės ir vardai neva neįskaitomi, kai kurie piliečiai yra nurodę nepilnas gimimo datas arba gyvenamąsias vietas ir pan. Dėl to VRK nustatė referendumo iniciatoriams 15 dienų terminą neesminiams trūkumams pašalinti.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinės organizacijos, nevertindamos inicijuojamo referendumo klausimų turinio, siekia atkreipti LR Seimo ir visuomenės dėmesį į akivaizdžias VRK pastangas netinkamais pripažinti kuo daugiau Grupės surinktų piliečių parašų, į kai kurių VRK narių akivaizdų priekabiavimą dėl neesminių dalykų (pvz., dėl pasirašiusiųjų asmenų rašysenos ir kt.), taip pat į jų elgesio nenuoseklumą, kai vienos bylose parašai su netiksliai pažymėtomis gyvenamosiomis vietomis buvo pripažinti tinkamais, o kitose ne, kai asmens tiksliai nurodžiusio visus savo duomenis, bet nenurodžiusio pasirašymo datos parašas buvo pripažintas netinkamu, nors lapai su piliečių parašais VRK buvo įteikti laiku, tad jie ir negalėjo būti pasirašyti koku nors kitu laiku, negu tuo, kurį nustato LR Referendume įstatymas. Pats faktas, kad 2013 m. gruodžio 14 d. LTV laidoje „Panorama“ transliuotame reportaže apie VRK sprendimą dėl referendumo iniciatyvinės grupės surinktų parašų buvo skelbiama, neva 16 tūkstančių parašų atmesti nustačius klastojimus, o jokių klastojimų nustatyta nebuvo, ir tą dieną vykusiame viešame posėdyje VRK vadovas netgi

pabrėžė, kad piktavališkumo nenustatyta, rodo, jog inicijuojamu referendumu ypač nepatenkintas yra mūsų valstybės politinis elitas.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinės organizacijos pažymi, kad LR Konstitucijoje yra įtvirtinta nuostata, jog valstybės suverenitetas priklauso Tautai. Niekas negali varžyti ar riboti Tautos suvereniteto, savintis visai Tautai priklausančių suverenių galių.

Pritardami inicijuojamam referendumui, Lietuvos piliečiai įstatymų leidėjui leido aiškiai suprasti, kad jų netenkina dabartinis valstybės valdymas - įvairūs draudimai plėtoti vietos savivaldą, mėginimai įstatymais riboti nevyriausybinių organizacijų veiklą, nestabdomas žemės ūkio paskirties žemių pardavimas užsienio valstybių bendrovėms per tarpininkus, gamtos resursų švaistymas.

Pastebėtina, kad Lietuva yra ES pasienio valstybė. Jos valstybinė siena ribojasi ir su nedraugiškomis valstybėmis, kuriose Lietuvos atžvilgiu sistemingai vyksta agresyvūs kariniai manevrai. Ir šiuo metu prie Lietuvos sienų telkiama nauja karinė technika. Todėl žemės pardavimas gali būti panaudotas kaip vienas iš galimų būdų įsitvirtinti Lietuvos valstybės teritorijoje, pretekstas sukelti karinius konfliktus su kaimyninėmis valstybėmis ir ginti parduotas-nupirktas žemes karine jėga.

Pritardami Grupės iniciatyvai piliečiai nedviprasmiškai pareiškė, kad politinių partijų tarpininkavimas valstybės valdyme yra nepakankamas, kad pastarųjų veikla neatspindi realios gyvenimo tikrovės ir teisėtų piliečių lūkesčių, kad jie nori tiesiogiai dalyvauti valstybės valdyme sprendžiant svarbiausius tautos ir valstybės klausimus.

Pažymėtina, kad demokratinėse ES šalyse piliečiams, siekiantiems inicijuoti referendumus, keliami dešimtis kartų mažesni reikalavimai dėl iniciatorių parašų skaičiaus (1 -1,5 proc. nuo balsavimo teisę turinčių piliečių skaičiaus), negu Lietuvoje, kad žemės ūkio paskirties žemės pardavimas užsieniečiams daugelyje šalių leidžiamas, tačiau ribojamas nacionaliniais įstatymais ir teisės aktais, ko mūsų valstybėje iki šiol nėra.

Todėl VRK narių veikla, siekiant pripažinti netinkamais kuo daugiau referendumo iniciatorių parašų, vertintina kaip siekis formaliomis priemonėmis užkirsti kelią piliečių iniciatyvai referendumu stabdyti nacionalinių resursų švaistymą, mažinti valstybėje netvarką, korupciją ir didinti valdžios atsakomybę už šalies ateitį.

Lietuvos žmogaus teisių bei kitos nevyriausybinės organizacijos siūlo Lietuvos Respublikos Seimui ir Vyriausiajai rinkimų komisijai:

Netrukdyti piliečiams ir pripažinti faktą, jog iniciatyvinė grupė referendumui surengti įvykdė LR Konstitucijos 9 str. reikalavimą surinkti 300 tūkst. balsavimo teisę turinčių piliečių parašų.

Paskelbti inicijuotą privalomąjį referendumą dėl LR Konstitucijos 9, 47 ir 147 straipsnių pakeitimo.

Nelaukiant referendumo rezultatų pakeisti ir papildyti LR įstatymus bei teisės aktus, reglamentuojančius žemės ūkio paskirties žemės pardavimą užsieniečiams, griežtinant pastariesiems ūkininkavimo sąlygas joje, ribojant superkamos žemės kiekį ir kt.

Nelaukiant referendumo rezultatų kuo skubiau pakeisti LR Konstitucijos 9 str. sumažinant reikalavimą referendumui inicijuoti surinkti nuo 300 tūkst. balsavimo teisę turinčių piliečių parašų iki 100 tūkst.

LR Konstitucija skelbia, kad Lietuvos valstybę kuria Tauta, kad suverenitetas priklauso Tautai (2 str.). Taigi Tauta gali ir privalo valstybei lemtingu laikotarpiu pareikšti savo valią. Todėl kviečiame ne trukdyti, o padėti Lietuvos piliečiams kurti savąją valstybę ir pilietinę visuomenę, leisti jiems spręsti svarbiausius Valstybės bei Tautos gyvenimo klausimus (Konstitucijos 9 str.)

*Lietuvos Helsinkio grupės vardu
Asociacija Nepartinis demokratinis judėjimas
Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Piliečių gynimo paramos fondas*

*Stasys Stunguryš
Krescencijus Stoškus
Vytautas Budnikas
Stasys Kaušinis*

Skelbta:

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-12-30-visuomenines-organizacijos-vrk-akivaizdziai-zlugdo-referenduma/112124>
<http://www.tiesos.lt/index.php/tinklarastis/straipsnis/zmogaus-teisiu-organizacijos-valdziai-netrukdykite-pilieciams-kurti-valstyb>
<http://www.komentaras.lt/naujienos/nevyriausybinės-organizacijos-tauta-gali-ir-privalo-valstybei-lemtingu-laikotarpiu-pareiksti-savo-valia?lang=>
<http://www.ekspertai.eu/kreipimasis-del-pilieciuiniciatyvos-surengti-referenduma/>

VALDŽIA IR VISUOMENĖ

Pateikiame valdžios institucijų atsakymus į nevyriausybinių organizacijų pareiškimus ir laiškus, iš kurių skaitytojas pats gali nuspręsti, ar vyksta dialogas tarp valdžios ir visuomenės.

DĖL NPPSS KREIPIMOSI

**LR Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
LR Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetui
LR Generalinei prokuratūrai
LR Vidaus reikalų ministerijai**

2013 10 30

Pareigūnų bendruomenė ėmėsi iniciatyvos dėl Dem-bavos tragedijos ir siekia nustatyti faktines aplinkybes bei išsiaiškinti dėl įvykusios nelaimės atsakingus asmenis, institucijas, nutraukti bet kokias spekuliacijas šia tema, sužinoti ar investuotos didelės Europos Sąjungos lėšos buvo panaudotos tinkamai, kodėl nesuveikė brangiai kainavusi sistema ir buvo prarasta dar viena žmogaus gyvybė.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija visapusiškai remia ir prisideda prie minėtos pareigūnų bendruomenės iniciatyvos ir šiuo lydraščiu prisijungia prie 2013-10-29 Nacionalinio pareigūnų profesinių sąjungų susivienijimo kreipimosi „Dėl tyrimo inicijavimo ir atsakomybės taikymo“ Nr. NP17- 412 (13) bei patvirtina išreikštą paramą.

*Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas
Vytautas Budnikas*

DĖL KANDIDATO LAISVĖS PREMIJAI GAUTI

**Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Lithuanian Human Rights Association**

Laisvės premijų komisijai

2013-10-29

Lietuvos žmogaus teisių asociacija teikia kandidatų 2013 metų Laisvės premijai gauti Kauno arkivyskupą monsinjorą Sigitą Tamkevičių.

S.Tamkevičius gimė 1938 m. lapkričio 7 d. Gudonių kaime (Lazdijų r.) ūkininkų šeimoje. 1955 m. baigė Seirijų vidurinę mokyklą ir įstojo į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. 1957 m. buvo pašauktas atlikti tarnybą sovietinėje armijoje. Grįžęs tęsė teologijos studijas, kurias baigė 1962 m. Tų pačių metų balandžio 18 d. išventinamas

kunigu. Tarnavo vikaru Alytuje, Lazdijuose, Kudirkos Naumiestyje, Prienuose ir Simne.

1972 metų kovo 19 dieną pradėdama leisti „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronika“ („LKB Kronika“), atliekanti jungiamąjį ir vadovaujantį vaidmenį Lietuvos išlaisvinimo darbe. Pirmuoju redaktoriumi tampa kunigas Sigitas Tamkevičius. Tai ilgiausiai leistas, plačiausiai pasklidęs, tačiau sovietų saugumo struktūrų neišaiškintas, persekiojamos, bet nepalūžusios Bažnyčios simboliu tapęs pagrindinis žurnalas, kurio ištakomis laikytini slapti veiklių kunigų susirinkimai. „LKB Kronika“ tampa sovietų nusikaltimų metraščiu. Joje registruojami ir skelbiami Bažnyčios veiklos suvaržymo, tikinčiųjų persekiojimo ir žmogaus teisių pažeidinėjimo faktai ir tai liudijantys dokumentai.

LKB „Kroniką“ leidžia ir platina kunigai, seserys vienuolės, pasauliečiai katalikai. Ji skelbia apie katalikų persekiojimus ir diskriminaciją Lietuvoje, tikinčiųjų gyvenimą kitose sovietinėse respublikose, informuoja pasaulio visuomenę apie tikrąją Bažnyčios ir tikinčiųjų padėtį Lietuvoje.

Slapčia pasiekdavusi Vakarus ir susilaukdavusi plataus atgarsio pasaulio žiniasklaidoje, „LKB Kronika“ grovė sovietų propagandos kuriamą mitą apie komunistinės sistemos humaniškumą ir tariamą Bažnyčios laisvę Sovietų Sąjungoje. Šis leidinys lietuvių, anglų, ispanų, portugalų, vokiečių ir kitomis kalbomis reguliariai leistas iki pat Lietuvos laisvės atgavimo. „LKB kronikos“ išleista 81 numeris. Paskutinis išėjo 1989 m. kovo 19 d. JAV lietuvių pastangomis visi „LKB Kronikos“ numeriai išleisti dešimties tomų rinkiniu (neįskaitant „Kronikos“ leidimų užsienio kalbomis).

1978 m. lapkričio 13 d. drauge su kitais keturiais kunigais S.Tamkevičius įsteigia Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą. 1983 m. suimtas ir, apkaltinus antitarybine propaganda ir agitacija, nuteisiamas dešimčiai metų laisvės atėmimo. Kalėjo Permės ir Mordovijos lageriuose. 1988 m. ištremtas į Sibirą. Prasidėjus „perestrojkai“, paleistas į laisvę. 1989 m. Lietuvos Vyskupų Konferencijos paskirtas Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos dvasios tėvu, 1990 m. - šios seminarijos rektoriumi. 1991 m. gegužės 4 d. popiežiaus Jonas Pauliaus II paskirtas titulinu Turudos vyskupu ir paskirtas Kauno arkivyskupijos augziliaru 1991 m. gegužės 19 d. Kauno arkikatedroje bazilikoje arkivyskupo kardinolo V. Sladkevičiaus konsekruotas vyskupu. 1996 m. gegužės 4 d. paskirtas Kauno arkivyskupu metropolitu.

Atkūrus Lietuvoje Nepriklausomybę S. Tamkevičiaus tampa Katalikų teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo uni-

versitete Didysis kancleriu, Kauno arkivyskupijos „Caritas“ pirmininku, o nuo 1999 m. su pertraukomis iki šiol renkamas Lietuvos Vyskupų Konferencijos Pirmininku. Jis vadovauja LVK Visuomenės informavimo priemonių komisijai bei Socialinių reikalų tarybai. 2008 m. tampa LVK Nuolatinės tarybos pirmininku, LVK Visuomenės informavimo priemonių komisijos pirmininku, LVK Socialinių reikalų tarybos pirmininku.

Atsižvelgiant į neginčijamus arkivyskupo monsinjoro Sigitą Tamkevičiaus nuopelnus ginant žmogaus teises okupuotoje Lietuvoje ir jo dideles pastangas siekiant Lietuvos laisvės, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos nuomone, S. Tamkevičiaus kandidatūra yra tinkamiausia 2013 metų Laisvės premijai gauti.

Pagarbiai

*Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas
Vytautas Budnikas*

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija

Laisvės premijų komisijai

2013-10-30

Atsižvelgiant į didelius nuopelnus ir pastangas siekiant Lietuvos laisvės, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija siūlo kandidatu 2013 metų Laisvės premijai gauti Kauno arkivyskupą monsinjorą Sigitą Tamkevičių.

*Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas
Romualdas Povilaitis*

DĖL ĮSTATYMO PROJEKTO

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO PRIĖMIMO SKYRIUS

Lietuvos žmogaus teisių asociacijai

2013-07-09 Nr. S-2013-6275 Į 2013-06-25 raštą

Pranešame, kad Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Vydui Gedvilui ir Seimo Teisės ir teisėtvarkos bei Audito komitetams adresuotą Jūsų raštą dėl Lietuvos Respublikos nevyriausybinų organizacijų įstatymo projekto Nr. XIIP-493 perdavėme Seimo posėdžių sekretoriatui (tel.: (8 5) 239 6049; 239 6046), kuriame registruojami visi teikiami įstatymų projektai ir pasiūlymai.

Seimo posėdžių sekretoriatas Jūsų pasiūlymus perduos svarstyti atitinkamiems Seimo komitetams.

*Priėmimo poskyrio vedėjas, pavaduojantis priėmimo
skyriaus vedėją Petras Marudinas*

DĖL EUROPOS TARYBOS KONVENCIJOS DĖL SMURTO PRIEŠ MOTERIS IR SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE PREVENCIJOS IR ŠALINIMO ANALIZĖS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJA

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

Kopijos:

**Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui
Teisingumo ministerijai
Užsienio reikalų ministerijai**

2013 09 19 Nr. (18.4-43) SD 6403
Į 2013 09 06 Nr. 27-3659

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija vykdydama 2013 m. rugsėjo 6 d. Ministro Pirmininko pavedimą Nr. 27-3659 pagal kompetenciją išnagrinėjo Lietuvos žmogaus teisių asociacijos atliktą Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo (toliau - Konvencija) bei šios konvencijos įtakos Lietuvos teisei sistemai analizę.

Manome, kad svarbu, jog priimant svarbius sprendimus dėl tarptautinių sutarčių (šiuo atveju - Konvencijos) ratifikavimo bei iš to valstybei kylančių įsipareigojimų, dalyvautų ne tik suinteresuotos institucijos, tačiau ir pilietinės organizacijos.

Reaguojant į nevyriausybinų organizacijų domėjimąsi Konvencijos klausimais 2013 m. birželio 11 d. įvyko Socialinės apsaugos ir darbo, Užsienio reikalų ir Teisingumo ministerijų atstovų susitikimas su Vyskupų konferencijos bei nevyriausybinų organizacijų atstovais, kuriame buvo aptartos Konvencijos nuostatos.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva 2013 m. birželio 7 d. Konvenciją pasirašė, remdamasi minėtame susitikime išsakytomis mintimis ir įvertindama platų su Konvencija susijusių klausimų spektrą bei kompleksiskumą, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pasiūlė Vyriausybei, pasibaigus Lietuvos pirmininkavimui Europos Sąjungos Tarybai, sudaryti darbo grupę prie Vyriausybės šios Konvencijos ratifikavimo galimybių analizei atlikti. Į šią darbo grupę siūloma kviesti suinteresuotų ministerijų, nevyriausybinų organizacijų atstovus, kitus suinteresuotus asmenis.

Viceministras Audrius Bitinas

*Tomas Milevičius
tel. 2668132, el. p. tomas.milevicius@socmin.lt*

DĖL MINISTRO PIRMININKO PAVEDIMO VYKDYMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

Lietuvos žmogaus teisių asociacijai Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

Kopija

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai

2013 10 10 Nr.(1.13) 7R-7150

Teisingumo ministerija, vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą Vyriausybės kanclerio 2013 m. rugsėjo 6 d. rezoliucija Nr. 27-3659, išnagrinėjusi Lietuvos žmogaus teisių asociacijos 2013 m. rugsėjo 2 d. raštą dėl Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir šalinimo (toliau - Konvencija) įtakos Lietuvos teisei sistemai ir šios Konvencijos ratifikavimo tikslingumo, pagal kompetenciją teikia šią informaciją.

Pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių Įstatymo 4 straipsnio 1 dalį, sprendimus dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių sudarymo tikslingumo priima Lietuvos Respublikos Prezidentas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė arba jos pavedimu ir nustatyta tvarka - Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. Pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 5 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos Prezidentas, Ministras Pirmininkas ar užsienio reikalų ministras turi teisę atlikti visus veiksmus, susijusius su Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių sudarymu, be specialių įgaliojimų.

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2011 m. lapkričio 5 d. įsakymu Nr. A1-472 buvo sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė, kuriai pavesta atlikti Konvencijos nuostatų įgyvendinimo galimybių analizę ir parengti išvadas dėl Konvencijos pasirašymo ir ratifikavimo. 2012 m. rugpjūčio 3 d. Užsienio reikalų ministerija informavo Teisingumo ministeriją (rašto Nr. (22.3.8.2)-3-5146), kad dėl Lietuvos Respublikos tapimo Konvencijos dalyve į Užsienio reikalų ministeriją yra kompetentinga kreiptis Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. 2012 m. lapkričio 26 d. darbo grupė posėdyje patvirtino išvadas. 2013 m. balandžio 3 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kreipėsi į Užsienio reikalų ministeriją dėl Lietuvos Respublikos tapimo Konvencijos dalyve tikslingumo (raštas Nr. (18.4-43)SD-2307). 2013 m. balandžio 8 d. Užsienio reikalų ministerija priėmė teigiamą sprendimą dėl Konvencijos pasirašymo tikslingumo (raštas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai Nr. (22.21.)-3-2543). 2013 m. birželio 7 d. užsienio reikalų ministras pasirašė Konvenciją.

Pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių

įstatymo 8 straipsnio 1 dalį, Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis ratifikuoja Lietuvos Respublikos Seimas įstatymu. Pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 8 straipsnio 2 dalį, Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis ratifikuoti Lietuvos Respublikos Seimui teikia Lietuvos Respublikos Prezidentas savo iniciatyva ar pasiūlius Vyriausybei.

2013 m. birželio 25 d. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pasiūlė (rašto Nr. (18.3-43)SD-4511) prie Vyriausybės 2014 m. sudaryti darbo grupę Konvencijos ratifikavimo galimybių analizei atlikti ir pasiūlė į šią grupę kviešti ne tik valstybės institucijų, bet ir nevyriausybinių organizacijų, pilietinės visuomenės atstovus. Taigi artimiausiu metu Lietuvos Respublikos pasirengimą tapti Konvencijos dalyve koordinuojanti šakinė ministerija (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija) neplanuoja rengti teisės aktų, reikalingų tam, kad Vyriausybė pasiūlytų, o Respublikos Prezidentas pateiktų Seimui ratifikuoti šią Konvenciją, projektų.

Teisingumo viceministras Paulius Gričiūnas

Vyngante Milašiūtė, (8 5) 266 2930, el. p. vynganie.milasiutefaitm.lt

Originalas nebus siunčiamas

DĖL LIETUVOS NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ KREIPIMOSI

LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJA

2013-10-31 Nr.(1.18) 7R-7727

į 2013-10-23 kreipimąsi

2013 m. spalio 23 d. Teisingumo ministerija kartu su kitomis institucijomis gavo Lietuvos Respublikos Seime Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EE-SRK) III grupės („Įvairūs interesai“) organizuotos konferencijos „Lietuva prie Europos integracijos vairo -naujas žvilgsnis į Europą!41 dalyviams išplatintą nevyriausybinių organizacijų kreipimąsi „Dėl Lietuvos piliečių rinkimų teisės“.

Atsakydami į Lietuvos nevyriausybinių organizacijų kreipimesi keliamas problemas, norime Jus informuoti, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 10 d. ir 2011 m. gegužės 11 d. nutarimų, kuriuose yra paneigta politinių partijų „išimtinė teisė“ teikti kandidatų sąrašus rinkimuose į Europos Parlamentą ir į savivaldybių tarybas. Įgyvendinimui Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2013 m. vasario 6 d. sprendimu Nr. SV-S-68 yra sudaryta darbo grupė Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso projektui parengti (toliau - darbo

grupė). Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Seimas 2013 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. XII-439 patvirtino Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso koncepciją, kurioje yra numatyta, kad kandidatų sąrašus į Europos Parlamento ir savivaldybių tarybų narius gali kelti ne tik politinė partija, bet ir visuomeninis rinkimų komitetas, kuris turi būti sudarytas iš atitinkamo skaičiaus rinkėjų, turi būti užregistruotas Vyriausiojoje rinkimų komisijoje politinės-kampanijos dalyviu bei kandidatų sąrašą savo parašais turėtų paremti tam tikras rinkėjų skaičius.

Tuo pačiu informuojame, kad minėta darbo grupė parengė ir Lietuvos Respublikos Seimui 2013 m. rugsėjo U d. pateikė Rinkimų į Europos Parlamentą Įstatymo pakeitimo Įstatymo projektą (XIIP-970), kurio tikslas - ne tik atnaujinti įstatymo nuostatas ir suvienodinti jas su kitais rinkimų įstatymais, bet ir įteisinti galimybę rinkėjams balsuoti ne tik už politinių partijų, bet ir už visuomeninių rinkimų komitetų iškeltus kandidatus. Šiuo metu įstatymo projektas svarstomas Lietuvos Respublikos Seimo komitete. Projekto priėmimas numatytas 2013 m. Lietuvos Respublikos Seimo rudens sesijoje.

Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą darbo grupė planuoja parengti iki 2014 m. kovo 10 d. ir atitinkamai projekto priėmimas numatytas 2014 m. Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijoje.

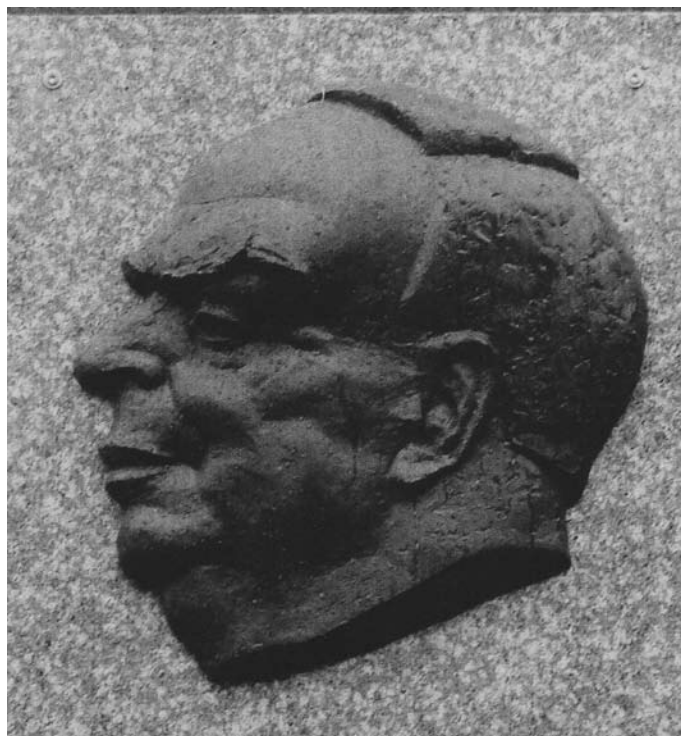
Atkreiptinas dėmesys, kad pagal dabar galiojančią Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 37 straipsnio 1 dalį, kandidatus į Seimo narius gali kelti politinė partija, įregistruota pagal Politinių partijų įstatymą ir atitinkanti Politinių partijų įstatymo reikalavimus dėl partijos narių skaičiaus, taip pat kiekvienas Lietuvos Respublikos pilietis, jeigu jo išsikėlimą parašais paremia ne mažiau kaip vienas tūkstantis tos apygardos rinkėjų. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo nuostatų teisėtumo nekvestionuoja.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, manytina, kad Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Rinkimų į Europos Parlamentą įstatymo pakeitimo įstatymo projektą ir Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, bus įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. lapkričio 9 d. ir 2011 m. gegužės 11 d. nutarimai ir piliečiai turės plačias galimybes realizuoti savo rinkimų teisę per visuomeninius rinkimų komitetus nebūdami įstoję į politinių partijų narių gretas ar įtraukti į politinių partijų sudaromus kandidatų sąrašus.

Teisingumo viceministras

Saulius Stripeika

Žana Jerochovienė, (8 5) 266 2913, el. p. zana.jerochoviene@tm.lt

DĖL LĖŠŲ SKYRIMO UŽ VIKTORO PETKAUS ATMINIMO LENTOS PAGAMINIMĄ

RASEINIŲ RAJONO SAVIVALDYBES MERAS

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui

2013-10-31 Nr.(2.21f) M2-330

į 2013-10-01 prašymą

Raseinių rajono savivaldybės administracija išanalizavo Jūsų prašymą prisidėti Savivaldybei prie Viktoro Petkaus atminimo įamžinimo skiriant lėšų už Viktoro Petkaus bareljefo pagaminimą.

Raseinių rajono savivaldybė skiria lėšų Viktoro Petkaus vardu pavadintai pagrindinei mokyklai įvairiems atminimo renginiams, kitoms priemonėms, susijusioms su Viktoro Petkaus vardo įamžinimu, todėl apgailestaujame, kad šiuo metu prisidėti prie bareljefo pagaminimo neturime galimybių dėl lėšų trūkumo.

Savivaldybės meras Algimantas Mielinis

Jonas Tamošaitis, tel.(8 428) 79 592, el. p. jonas.tamosaitis@raseiniai.lt

DĖL PAREIŠKIMŲ PERSIUNTIMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS GENERALINĖ
PROKURATŪRA

Vilniaus apygardos prokuratūros
Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos
tyrimo skyriaus vyriausiajam prokurorui
Martynui Jovaišai

Kopijos:
Nacionaliniam pareigūnų profesinių sąjungų
susivienijimui
el. p. info@nppss.lt

Lietuvos švietimo darbuotojų profesinei sąjungai
el. p. pirmininkas@lsdps.lt

Lietuvos žmogaus teisių asociacijai
el. p. komitetas@lzta.lt

Samdomų darbuotojų profesinei sąjungai
el. p. sampro.lt@gmail.com

2013-11 -04 Nr. 17.2-19903

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos prokuratūros ir prokurorų kompetencijos nuostatų 7.4 punktu ir Asmenų aptarnavimo Lietuvos Respublikos prokuratūroje tvarkos aprašo 27 punktu bei atsižvelgdamas į tai, kad Vilniaus apygardos prokuratūros ONKT skyriuje organizuojamas ikiteisminis tyrimas Nr. 07-1-00005-13 dėl galimo tarnybos pareigų neatlikimo, persiunčiu Jums Generalinėje prokuratūroje gautą Nacionalinio pareigūnų profesinių sąjungų susivienijimo 2013-10-29 pareiškimą, ir su juo susijusius Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos, Samdomų darbuotojų profesinės sąjungos pareiškimus.

PRIDEDAMA.

18 lapų. Vilniaus apygardos prokuratūros ONKT skyriui.

*Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo
departamento vyriausiasis prokuroras*

Irmantas Mikėlionis

DĖL RINKIMŲ TEISINIO REGLAMENTAVIMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIDAUS
REIKALŲ MINISTERIJA

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui
Laisvės pr. 60-302 LT-05120 Vilnius

Kopija
Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2013-11- 13 Nr. 1D10096(31)
Į 2013 -10-29 Nr. 63 -4607

Vidaus reikalų ministerija, vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, išdėstyta Vyriausybės kanclerio 2013 m. spalio 29 d. rezoliucija Nr. 63-4607, išnagrinėjo Lietuvos nevyriausybinių organizacijų 2013 m. spalio 23 d. kreipimąsi dėl rinkimų teisinio reglamentavimo.

Informuojame Jus, kad Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2013 m. vasario 6 d. sprendimu Nr. SV-68 (toliau - Seimo valdybos sprendimas) sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta iki 2015 m. kovo 10 d. parengti Lietuvos Respublikos rinkimų kodeksą. Pažymėtina, kad šioje darbo grupėje dalyvauja ir visuomeninių organizacijų atstovai.

Tačiau atsižvelgiant į tai, kad 2015 m. kovo mėn. turės būti išrinkti savivaldybių tarybų nariai, ir į tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nustatė, kad kai kurios Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo ir kitų įstatymų nuostatos, susijusios su rinkimų organizavimu, nuostatos prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Seimo valdybos sprendimo 3 punktu šiai darbo grupei pavesta Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso projektą rengti etapais, iš pradžių parengiant Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso koncepciją, o vėliau -ir kitus rinkimus reglamentuojančių įstatymų pakeitimus.

Iki 2014 m. kovo 10 d. numatyta parengti Lietuvos Respublikos savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą (jo priėmimas numatytas 2014 m. pavasario sesijoje), o patobulintas įstatymo nuostatas perkelti į Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso projektą.

Lietuvos Respublikos rinkimų kodekso koncepcija patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. XII-439 (Žin., 2013, Nr. 72-3587).

Vidaus reikalų viceministras Algimantas Juocevičius

*D. Masaitienė, tel. (8 5) 271 7187,
el. p. dalia.masaitiene@vrm.lt*

DĖL LIETUVOS PILIEČIŲ RINKIMŲ TEISIŲ

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO
KANCELIARIJA

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkui

2013-12-11 Nr. (1D-4431)2D-6831
Į 2013-11-20 Laišką

DĖL JŪSŲ LAIŠKŲ LR PREZIDENTEI
D. GRYBAUSKAITEI

Dėkojame Jums už pareikštą nuomonę dėl Lietuvos piliečių rinkimų teisių.

Prezidentė, rinkimuose dalyvavusi kaip nepriklausoma kandidatė, ne kartą yra akcentavusi, kad nepriklausomiems, nepartiniais kandidatams neturi būti sudarytos kliūtys dalyvauti rinkimuose. Tai yra kiekvieno piliečio teisė ir didesnis pasirinkimas rinkėjams.

Įgyvendindamas 2010 11 09 Konstitucinio Teismo nutarimą, Seimas pakeitė Europos Parlamento rinkimų įstatymą ir įteisino, kad su partiniais sąrašais galėtų konkuruoti nepriklausomi, į specialius rinkimų komitetus susibūrę kandidatai. Galimybė kelti nepriklausomus sąrašus turėtų būti įtvirtinta ir renkant vietas savivaldybių tarybas.

Kovodama su politine korupcija, Lietuvos Respublikos Prezidentė inicijavo įstatymo pataisas, kuriomis būtų uždrausta galimybė juridiniams asmenims finansuoti partijas ir politines kampanijas. Politikai turi tarnauti žmonėms, o ne vykdyti išipareigojimus finansiniams rėmėjams. Biudžetinis finansavimas paskirstomas pagal rinkimų rezultatus, kuriais objektyviai įvertinamas partijos aktyvumas ir jos propaguojamų idėjų palaikymas tarp rinkėjų. Valstybės biudžeto pinigai negali būti naudojami politinėms partijoms, kurios neįrodė turinčios rinkėjų pasitikėjimą, skatinti ir remti.

Dar kartą dėkojame už pristatytą poziciją demokratijos plėtojimo, pilietiškumo stiprinimo ir politinės sistemos tobulinimo klausimais.

Pagarbiai

LR Prezidentės patarėjas Mindaugas Lingė

Žmogaus teisių NVO veiklos kronika

PILIETYBĖS PAIEŠKOS

Rugsėjo 11 d. Seimo Konstitucijos komisija svarstė ekspertų išvadas dėl dvigubos pilietybės. Teisingumo ir Krašto apsaugos ministerijos nemato tam kliūčių. Pastaroji tik siūlo spręsti karinės tarnybos prievolę, t.y. kur dviejų ar kelių šalių pilietis privalo atlikti karinę tarnybą. Užsienio reikalų ministerija (URM) diplomatiškai įspėja apie grėsmes. Jos atstovų nuomone, nedraugiškos šalys gali pasinaudoti dvigubos pilietybės galimybe ir masiškai suteikti Lietuvos piliečiams savo šalies pilietybes (turėta galvoje Lenkija ir Rusija). URM turės dar detalizuoti savo nuostatai.

Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininkas Julius Sabatauskas įžvelgia dvigubos pilietybės turėtojų privilegijas. Seimo narys Stasys Šedbaras aiškios pozicijos neturi – iš visko sprendžiant jis nėra jos šalininkas. MRU teisės profesorius (ekspertas) Saulius Katuoka mano, kad dvigubos ir net trigubos pilietybės nedera baimintis. Anot jo, pilietybės institutas susideda ne tik iš teisių, bet ir pareigų - pvz., mokesčių mokėjimas savo valstybei, kurios pilietis esi ir kt. Taigi dvigubos pilietybės turėtojas privalo turėti tam tikras pareigas, kurias reglamentuos pilietybės įstatymas.

Seimo narys Remigijus Šimašius siūlo vadovautis daugelio valstybių „užmerktų akių“ politika, kai valstybės apsimeta nežinančios, jog vienas ar kitas asmuo turi įgijęs kitos šalies pilietybę. Savo iniciatyva jos neieško ir nesidomi, ar Lietuvos pilietis turi kitos šalies pilietybę, kol šis pats apie tai nepraneša. Nors Lietuvos valstybė nustato sankcijas (5000 Lt. bauda) už tai, kad per 3 mėnesius pilietis, įgijęs kitos šalies pilietybę apie tai nepraneša, tokia sankcija dar niekam nėra pritaikyta. Įdomiausia, kad Lietuvoje gauta tik apie 1000 pranešimų iš asmenų, kurie įsigijo kitos šalies pilietybę.

Pasaulio lietuvių bendruomenės nuomone, rengti referendumo dėl dvigubos pilietybės nereikėtų, nes abejojama tokio referendumo sėkme.

VAIKŲ TEISĖS

Spalio 2 d. Seimo Žmogaus teisių komitete buvo svarstomos Vaiko teisių pagrindų įstatymo pataisos, kurioms LŽTA kategoriškai nepritaria, nes jomis siekiama išplėsti smurto sąvoką: projekte siūloma smurtu laikyti ne tik fizinį, bet ir emocinį smurtą arba vaiko nepriežiūra. Už tokį „smurtavimą“ galima vaikus paimti iš tėvų net be teismo sprendimo. Minėtos įstatymo pataisos ribotų tėvų teisę auklėti vaikus pagal savo įsitikinimus, o tai, LŽTA nuomone, pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstituciją, Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, tarptautinių pilietinių ir politinių teisių pakto nuostatas. Komitetas balsų dauguma nepritarė šios įstatymo pataisoms nepritarė..

RINKIMAI BE PASIRINKIMO

Spalio 23 d Seime Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto įvairių interesų grupė surengė Konferencija pavadinimu „Lietuva prie Europos integracijos vairo - naujas žvilgsnis į Europą!“ Joje dalyvavo įvairių valstybių Europos Parlamento ir LR seimo nariai, taip pat Lietuvos valstybės institucijų vadovai bei NVO atstovai. Buvo mėginta išsiaiškinti, kaip Lietuvos Respublika, jos pilietinė visuomenė ir piliečiai suvokia Europos Sąjungą ir Lietuvos vaidmenį ES. Pasikeista nuomonėmis apie esamas ir būsimas ES galimybes ir iššūkius. Galiausiai, numatyta skirti laiko iš naujo peržiūrėti su naryste ES susijusius Lietuvos lūkesčius ir išnagrinėti poreikį kurti socialinę Europą ir piliečių Europą, ypač rengiantis 2014 m. Europos Parlamento rinkimams.

LŽTA išplatino pareikšimą dėl Lietuvos piliečių rinkimų teisių, kuriame nurodoma, kad realių rinkimų teisių jie neturi, kad politinės jas yra uzurpavusios politinės partijos. Todėl ES turėtų raginti Lietuvos vadovus parengti tokius įstatymus, kurie didintų piliečių savivaldą, leistų nepartiniam kandidatams rinkti ir būti išrinktiems.

ABEJOTINAS LOBIZMAS

Spalio 31 d. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete buvo tęsiamas Vaiko teisių pagrindų įstatymo pataisų, kurioms nepritarė Seimo žmogaus teisių komitetas, svarstymas. Vaikų teisių gynimo atstovė M. Bartašiūtė emociškai įtikinėjo posėdžio dalyvius apie galimą prekybą vaikais, apie pavyzdžius kitose valstybėse, kur vaikai buvo atimti iš tėvų vien dėl to, kad šie neva smurtavo prieš juos. Vėliau atimtus vaikus įsivaikino užsieniečiai. Taigi egzistuoja vaikų atėmimo iš tėvų tarptautinė sistema. Kalbėtoja nurodė internetinius tinklapius su vaikų nuotraukomis, kuriuos siūloma įsivaikinti. Ji ragino ryžtingai atmesti siūlomas įstatymo pataisas, o jų autorius „patraukti“ šalin rankas nuo vaikų. Teisės ir teisėtvarkos komitetas jas atmetė.

KALTŲŪJŲ PAIEŠKOS

Lapkričio 12 d. Seimo Europos informacijos biure Piliečių gynimo paramos fondas ir Lietuvos žmogaus teisių asociacija surengė apvaliojo stalo diskusija tema - Žurnalisto teisė išsaugoti informacijos šaltinio paslaptį. Diskutuota dėl slaptos VSD pažymos paviešinimo. Joje dalyvavo Specialiųjų tyrimų tarnybos vadovai, Generalinės prokuratūros, Valstybės saugumo departamento atstovai, Seimo nariai ir žurnalistai. Diskusijoje vertinti teisėtvarkos pareigūnų veiksmai BNS agentūros žurnalistų atžvilgiu. Seimo kancleris J. Milerius piktinosi, jog teisėtvarkos pareigūnai darė kratą naktį už korespondencijos registraciją atsakingos Seimo darbuotojos bute jos vaikų akivaizdoje. Teirautasi, kodėl kratos pradėtos pirmiausia Seime, nors VSD slaptą pažymą gavo ir Vyriausybė bei Prezidentūra?

Šių institucijų darbuotojų namuose teisėtvarkos pareigūnai naktimis kratų nedarė.

Žurnalistų sąjungos vadovas D. Radzevičius teigė, kad Lietuvoje egzistuoja labai rimta problema dėl informacijos šaltinio apsaugos. Teisėsaugos struktūros ir net teismai rimtai nesirūpina žurnalistų teisių apsauga.

Pokalbio dalyviai teiravosi STT pareigūnų, kodėl Seime buvo sulaikyta ir iš jo išvesta BNS žurnalistė? STT vadovai patikino, kad žurnalistė nebuvo sulaikyta. Ji kartu su STT pareigūnais įėjo į Seimo patalpas pasiimti savo paliktų daiktų. Diskusijos dalyvių nuomone, darę kratas STT pareigūnai „perlenkė lazda“, nors, kita vertus, ne vien jie kalti - tokius nurodymus jiems davė ir STT veiksmus koordinavo LR Generalinė prokuratūra.

DEMOKRATIJS DIKTATAS

Lapkričio 25 d. Seimo Europos informacijos biure surengta konferencija „Seksualinio smurto prieš moteris kriminalizavimas. Stambulo konvencija“. Renginio organizatoriai siekė parodyti, jog seksualinis smurtas tebėra viena iš labiausiai sukrečiančių smurto lyties pagrindu formų, kad šis smurtas nepakankamai įvertinamas, ištiriamas ir už jį baudžiama. Situacija, anot kalbėtojų ypač sudėtinga, kai kalbama apie seksualinį smurtą prieš moteris šeimoje. Renginio metu ekspertai kalbėjo apie seksualinio smurto prieš moteris teisinius, psichologinius, medicinius aspektus bei pagalbos aukoms galimybes. Šiame renginyje primygtinai reikalauta Lietuvai ratifikuoti Stambulo konvenciją. Nors daugelis net nebuvo susipažinę su minėtos konvencijos turiniu, susirinkusieji buvo raginami balsuoti už ją, tas pakeltos jų rankos buvo fotografuojamos, tam, kad būtų pateiktas kaip neginčijamas solidarumo įrodymas. LŽTA atstovas organizatorių prašė paaiškinti susirinkusiems, ką reiškia Stambulo konvencijos 4 str. ir 12 str. nuostatos, pažymėdamas, kad ši konvencija skirta ne tiek kovoti su smurtu prieš moteris, kiek ardyti nusistovėjusius tautų papročius ir tradicijas. Ją ratifikavus būtų iš esmės keičiama Lietuvos švietimo ir teisinė sistema, įtvirtinamas mažumų teisių dominavimas virš daugumos teisių, kas reikštų pastarųjų diskriminaciją. Apie tai susirinkusiems plačiau nebuvo leista paaiškinti, nes tokia diskusija prieštarautų sumanytai darbotvarkei. LŽTA atstovui buvo pasiūlyta jam rūpimais klausimais kalbėtis individualiai su kiekvienu konferencijos dalyviu kavos pertraukos metu. Taigi tokia yra laisvos visuomenės demokratija.

POLITINIS BUMERANGAS

Lapkričio 30 d. Seimo Europos informacijos biure surengta apskritojo stalo diskusija. Tema: „Kaip Rytų Europa atrodo po ES viršūnių susitikimo Vilniuje.“ Ją surengė Seimo parlamentinė grupė „Už demokratinę Baltarusiją“ bei Piliečių gynimo paramos fondas. Diskusijoje dalyvavo bei kiti Lietuvos, Ukrainos, Rusijos ir Baltarusijos politologai, mokslininkai ir visuomenės veikėjai.

Diskusijoje Lietuvos, Ukrainos, Rusijos ir Baltarusijos politologai, mokslininkai ir visuomenės veikėjai.

Rytų Europos studijų centro politologas Laurynas Kasčiūnas konstatavo, kad Europos politikai derėdamiesi su Ukraina padarė nemažai klaidų. Anot jo, Asociacijos sutartis - tai tik mažas Ukrainos žingsnis narystės ES link. Pasirašydama sutartį Ukraina nieko konkretaus negautų, nebūtų Bevizis režimas ir galimybės ukrainietiškomis prekėms patekti į ES rinką – tai tik vėlesnio laikotarpio perspektyva. Minėtai sutarčiai pasipriešino Rusija. Todėl Ukrainos valdžios apsisprendimu nederėtų stebėtis.

Tarptautinių demokratijų instituto (Kijevas) analitiko Jevgenijus Dykyj vertinimas buvo gan neįprastas.

Jo nuomone, tai didelė Europos pergalė, nes sutvirtėjo ukrainiečių simpatijos Europai. Anot jo, jeigu ES būtų pasirašiusi asociacijos sutartį su ne visai teisėtu Ukrainos prezidentu, kuris politiniais sumetimais yra įkalinęs savo oponentus, nukentėtų ES autoritetas. Ukrainiečiai šiuo metu idealizuoja Europos Sąjungą. Jie sutartį būtų priėmę kaip europietiškos svajonės išsipildymą, o ši svajonė greitai būtų sprogtų kaip muilo burbulas, nes bent kiek ženkliau geresnio gyvenimo tikėtis neverta. Dabar jie nusivils prorusiška kryptimi, nes ekonomika ženkliai nepagerės.

Maskvos Nacionalinio tyrimų universiteto “Aukštoji ekonomikos mokykla” politologas Andrėjus Suzdalcevas nemanė, kad Kremlius mes milžiniškas lėšas į Ukrainos ekonomiką dėl Rusijos ir Ukrainos draugystės. Ukraina krypta ES link. Su šia realybe, anot A.Suzdalcevo, Rusijai būtina susitaikyti. Ir kuo greičiau - tuo geriau. Jis atkreipė dėmesį ir į ES klaidas. Europos Sąjungos lyderiai elgia-

si primityviai, nuolat ir kryptingai kritikuodami Rusiją. Atkakli, ilgalaikė, kryptinga kritika duoda priešingą rezultatą. Visur būtinas saiko jausmas.

KITOKIŲ NUOMONIŲ NETURĖJO BŪTI

Gruodžio 3 d. Lietuvos Valstybės kontrolės departamente surengta konferencija žmogaus teisių tema, kurioje dalyvavo minėto departamento darbuotojai, Seimo narys..... Pranešimą joje padaręs LŽTA atstovas pažymėjo, kad ši asociacija įsteigta 1989 metais (dar sovietmečiu), kad jos steigėjai yra žymiausi to meto Lietuvos kultūros, mokslo ir meno darbuotojai, dvasininkai ir buvę disidentai, kad svarbiausius Lietuvos nepriklausomybės pagrindus klojo Lietuvos katalikų Bažnyčia, Būtent ji 1972 m. pradėjo leisti periodinį leidinį „Lietuvos katalikų bažnyčios kroniką“, kad dalis Lietuvos Helsinkio grupės narių taip pat buvo dvasininkai, o kiek vėliau įsteigto Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto nariai taip pat buvo vien kunigai, kad apskritai svarbiausias vaidmuo dėl žmogaus teisių tenka krikščionybei, kad krikščioniškųjų vertybiniu pagrindu yra paskelbta netgi Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Tačiau krikščionybės vaidmuo šiuo metu visuomenės akyse nuolat menkinamas, Bažnyčia stumiami į visuomenės užribį. Tai yra dėl to, kad dabar vyksta arši kova dėl vertybių, kurias krikščionybė gynė ir puoselėjo tūkstantmečiais – vyksta kova įsitikinimų laisvės, dėl šeimos, vaiko ir tėvų teisių, netgi tautų tradicijų išsaugojimo.

Su šia LŽTA pozicija nesutiko Žmogaus teisių centro atstovė, padariusi pastabą Valstybės kontrolės departamento vadovybei, neva ši elgiasi neapgalvotai, kviesdama LŽTA atstovus į valstybės institucijos rengiamą konferenciją, kad tokiu būdu neleistinais yra švaistomos valstybės lėšos. Tokia minėto centro atstovės užuomina nuskambėjo tarsi grasinimas Valstybės kontrolės departamento vadovybei. Jis lyg aidas atsiliepė iš netolimos sovietmečio praeities, kai buvo draudžiama skelbti nuomonę, nesutampančią su komunistų partijos ideologija, kai kitaminčiai už komunistų partijai netinkamas pažiūras buvo šalinami iš darbo, persekiojami, teisiami ir net sodinami į kalėjimus. Taigi per 24 metus nepriklausomoje Lietuvoje nedaug kas pasikeitė.

ANTROJI KONVENCIJOS PUSĖ

Gruodžio 9 d. Lietuvos Seimo kontrolierių įstaigoje vyko konferencija „*Politinė investicija į žmogaus teises, - ES piliečių teisių politika*“. Joje dalyvavo Seimo nariai, žymūs teisės mokslininkai ir nevyriausybinė organizacijų atstovai. LŽTA atstovas pažymėjo, kad žmogaus teisės tampa politinių ir kitokių interesų manipuliavimo įrankiu. Dažnai pastebimas jų selektyvumas - noras iš žmogaus teisių paketo išsitraukti tik sau patinkančius ir artimus aspektus.

Statistikos duomenimis šalyje žemiau skurdo rizikos

ribos gyvena daugiau kaip 600 tūkst. gyventojų. Vos ne pusė Lietuvos šeimų gyvena žemiau skurdo rizikos ribos. Tačiau prioritetiniu valstybės rūpesčiu žmogaus teisių srityje nūnai tapo smurtas prieš moteris, mažumų teisės ir ankstyvasis vaikų lytinis švietimas. Nėra abejonės, kad tai Europos Parlamente lobistinių grupių inicijuojami „rūpesčiai“. LŽTA atstovas paminėjo Stambulo konvenciją, kurios nuostatos prieštarauja Visuotinei žmogaus teisių deklaracijai ir kitiems tarptautiniams žmogaus teisių dokumentams, kuria tarsi siekiama kvoti su smurtu prieš moteris, o iš tikrųjų mėginama visuomenėje diegti kelių lyčių ideologiją, varžyti piliečių daugumos įsitikinimų ir žodžio laisvę. Ši LŽTA atstovo kalba sukėlė nervingą konferencijoje dalyvavusios Seimo narės A.Pavilionienės reakciją. Tačiau tiek ji, tiek kalbėję teisininkai paneigiančių argumentų Stambulo konvencijos atžvilgiu nepateikė.

NUKENTĖJĘS UŽ GERUS DARBUS

Gruodžio 14 d. LŽTA atstovas dalyvavo referendumo iniciatorių susitikime su VRK vadovu Zenonu Vaigausku. Tartasi dėl VRK narių „uolumo“ tikrinant inicijuojamo referendumo piliečių parašus. Z.Vaigauskas pažadėjo bendradarbiauti su referendumo iniciatoriais ir būti nešališkas, objektyviai vertinti iniciatorių atliktą darbą. Ir čia pat pridūrė, jog ne jis vienas priima sprendimus, o už gerus darbus ne kartą yra nukentėjęs. Daugeliui tapo aišku, kad sprendimai trukdyti inicijuojamam referendumui priimami ne VRK rūmuose.

EUROPOS SAJUNGOS PILIETYBĖ

Gruodžio 12-13 dienomis LR Seime vyko Europos piliečių metų uždarymo renginyje. Į jį buvo pakviesti ir Europos žmogaus teisių asociacijos viceprezidentas Serge...., taip pat Latvijos ir Estijos žmogaus teisių organizacijų atstovai. Jie svečiavosi Lietuvos žmogaus teisių lygos būstinėje. Susitikimo metu mėginta aptarti bendrus veiksmus dėl Europos Sąjungos pilietybės ir mažumų teisių.

LŽTA paaiškino, kad tariami mažumų teisių pažeidimai Lietuvoje eskaluojamos dėl politinių tikslų. Santykiuose tarp paprastų žmonių lenkų, rusų ir lietuvių jokios įtampos nėra. Tai politikų sukurta ir nuolat palaikoma dirbtinė įtampa, nes kai kurie iš jų tik šios įtampos dėka ir politikoje išsilaiko.

LŽTA ir LŽL atstovai nepritarė Europos žmogaus teisių asociacijos siūlomai Europos piliečio koncepcijai, kuri nustato, kad bet kuris pilietis automatiškai įgyja Europos pilietybę, nuolat pragyvenęs bet kurioje Europos valstybėje ne mažiau, kaip 5 metus. Ši pilietybė jam suteikia teisę dalyvauti vietos savivaldos ir EP rinkimuose. Lygos pirmininkė Nijolė Stačiokienė tvirtino, jog ES negali savarankiškai spręsti dėl pilietybės suteikimo gyventojams, neturintiems Lietuvos pilietybės be Lietuvos valstybės sutikimo. Tai nacionalinių valstybių prerogatyva. Joks asmuo negali turėti ES pilietybės, kol jis neįgijo nacionalinės valstybės pilietybės. Susitikime dalyvavo

Latvijos žmogaus teisių atstovas Aleksandrs Kuzmins ir Estijos- Vadim Poleshchur.

POPULIARUMO KAINA

Gruodžio 18 d. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas svarstė Seimo nario A.Paulausko nutarimo pateiktą nutarimo projektą dėl referendumo dvigubai pilietybei įteisinti. Seimo Konstitucijos komisija tokiam referendumui nepritaria. Jam taip pat nepritaria Pasaulio lietuvių bendruomenė. Šiai idėjai nepritarė ir Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas.

VALDŽIA VISUOMET TEISI

NVO forume

Gruodžio 19 d. Vilniaus miesto savivaldybės tarybos salėje įvyko Lietuvos nevyriausybinų organizacijų (NVO) forumas, kurį iškilminga kalba atidarė Vilniaus meras Artūras Zuokas. Forume dalyvavo LR Prezidentės patarėja Gaja Bartusevičiūtė, Socialinių reikalų ir darbo ministrė Algimanta Pabedinskienė, kitų valstybės institucijų bei visuomeninių organizacijų iš visos Lietuvos. Forumo tikslas - neva skatinti nevyriausybinų organizacijų partnerystę, stiprinti bendradarbiavimą su valstybinėmis institucijomis bei savivaldybėmis.

LŽTA domėjosi, kodėl vienoje Nevvyriausybinų organizacijų (NVO) įstatymo dalyje (2 str.) teigiama, jog NVO – tai nuo valstybės ar savivaldybių institucijų nepriklausomas viešasis juridinis asmuo, o kitoje dalyje (6 str.), NVO taryba jau sudaroma ne tik iš NVO, bet ir valstybės institucijų deleguojamų atstovų. LŽTA nesuprantama, kaip NVO atstovai į savąją tarybą gali deleguoti valstybės institucijų atstovus.

Rišlaus atsakymo organizatoriai pateikti negalėjo, tačiau jų svarbiausias argumentas tas, kad įstatymas gana neblogas.

Forumai, turintys unikalią galimybę tapti rimtų diskusijų vieta, iš esmės virto seminaru apie nevyriausybinų organizacijų projektų finansavimo galimybes.

Keistas sutapimas, tačiau tą dieną, kai vyko nevyriausybinų organizacijų forumas, Seimas priėmė Lietuvos Respublikos Nevvyriausybinų organizacijų įstatymą.

ŽMOGAUS TEISĖS - BEŽDŽIONEI?

Parengta pagal dienraštį „Respublika“

NAUJOVĖ. Kai kurie Amerikos veikėjai šiuos padarus ketina paversti žmonėmis su visomis jų „teisėmis“.

Vakaruose terminas „žmogaus teisės“ jau seniai nieko bendro neturi su normaliais žmonėmis, tačiau organizacijos „Nonhuman Rights Project“ akibrokštas neįtikino net ir įvairius iškrypimus toleruojančių JAV teisininkų - Njujorko teismas atmetė gyvūnų teisių gynėjų ieškinius pripažinti šimpanzės žmonėmis, kuriems galioja pagrindinės žmogaus teisės.

Organizacija „Nonhuman Rights Project“, kreipdamasi į teismus, siekė išlaisvinti keturias beždžiones. Organizacija rėmėsi vadinamuoju „Habeas-Corpus“ (asmens neliečiamybės) principu, draudžiančiu kalinimą be teismo nuosprendžio. Tačiau visi trys teisėjai nusprendė, kad šis principas negalioja beždžionėms, nes jos nėra žmonės.

Gyvūnų teisių gynėjai paskelbė verdiktą apskūsiantys. Pasak organizacijos prezidento Stivo Vaizo (Steve Wise), kova dėl tokio „kognityviai sudėtingo gyvūno teisinio statuso pripažinimo“ dar tik prasidėjo. Matyt, tai turėtų reikšti, kad ir zoofiliją netrukus teks pripažinti „seksualine orientacija“.

Teisėjas Džozefas Saisas (Joseph Sise), nagrinėjęs šimpanzės Tomio atvejį, pareiškė, kad jis pritartų atskiram ieškiniui dėl beždžionės gyvenimo sąlygų gerinimo. Tačiau jis esą negalįs Tomio pripažinti žmogumi, turinčiu „Habeas-Corpus“ teises.

Organizacijos „Nonhuman Rights Project“ duomenimis, Tomis gyvena narve gyvenamųjų priekabų kvartale. Jis esą laikomas šaltoje patalpoje, kurioje yra tik televizorius pramogai.

O 26 metų beždžionė Kiko laikoma privačiame ūkyje. Šimpanzė, su ja žiauriai elgiantis vieno filmavimo metu,

prarado klausą. Dar dvi beždžionės Herkulis ir Leo naudojamos eksperimentams.

Vytautas Budnikas, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas:

Ši istorija man primena visai nesenas kitas panašias iniciatyvas. Prieš porą dienų turėjau susitikimą Seimo kontrolieriaus įstaigoje. Ten dalyvavo ir prof. Saulius Katuoka, ir prof. Dainius Žalimas, ir Seimo narė Pavilionienė, kuri mus kaltino tamsumu ir neišmanymu. O aš tuomet sakiau, kad žmogaus teisėmis pradedama manipuliuoti ir jos yra selektyviai naudojamos, neatsižvelgiant į realią situaciją. Žinoma, tokios kalbos labai daug kam nepatiko, ypač mano kritika Estelos rezoliucijai... Ačiū Dievui, mūsų Seimas pasipriešino tam ir netgi Europos Parlamentas nežymia balsų dauguma balsavo „prieš“.

Lietuvoje daugiau nei 40 proc. šeimų gyvena skurde, negali išmaitinti net savo vaikų, vyrauja masinis nedarbas, kaimas merdėja, bet dabar kažkodėl didžiausias valstybės rūpestis yra užsiimti vaikų lytiniu švietimu nuo pat jų gimimo... Vaikai gyvena skurde, o dabar siūlomos įstatymų pataisos, kad už esą netinkamą vaikų priežiūrą galima juos atimti. Valstybė viena ranka įvaro žmones į skurdą, o kita ranka atima iš jų vaikus. Absurdiška politika, kuriai žmonės turi teisę priešintis. Matau, kad pati sąvoka „žmogaus teisės“ tampa parodija.

Tai šiame kontekste aš vertinčiau ir kitas panašias iniciatyvas. Pagrindinės žmogaus teisės iš esmės yra pamiršamos. Šiandien jie nori šimpanzių teises prilyginti žmogaus teisėms, o apie ką kalbėtis kitą kartą?

Taip mėginama sujaukti žmonių mąstymą, kad jie nesusigaudytų, kas apskritai yra tos žmogaus teisės. Mes gi siekiame žmones sugrąžinti prie ištakų. Pirmiausia yra Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, yra Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas ir Tarptautinis socialinių ir kultūrinių teisių paktas. Tai yra esminiai dokumentai, kurie sudaro Žmogaus teisių chartiją ir ja reikia remtis. Gana klaidinti žmones, reikia nustoti jiems kimšti į galvas visokias nesąmones, kaip antai ankstyvo lytinio švietimo programos ir pan. Tuose tarptautiniuose dokumentuose nieko panašaus nėra, nors, aišku, šiais laikais bandoma visa tai įbrukti netgi ten... Taip vykdoma socialinė inžinerija, tam tikras eksperimentas.

*Ričardas ČEKUTIS, „Respublikos“ žurnalistas
2013 gruodžio mėn. 12 d.*

DĖL 2013 METŲ LAISVĖS PREMIJOS PASKYRIMO SIGITUI JUOZUI TAMKEVIČIUI

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS
NUTARIMAS

2013 m. gruodžio 3 d. Nr. XII-650
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos laisvės premijos įstatymo 2 straipsnio 8 dalimi ir atsižvelgdamas į Laisvės premijų komisijos 2013 m. lapkričio 20 d. sprendimą, nutaria:

1 straipsnis.

Paskirti 2013 metų Laisvės premiją kovotojui už Lietuvos laisvę ir žmogaus teises, aktyviam Lietuvos neginkluoto pasipriešinimo dalyviui, politiniam kaliniui, pagrindinės spaudos leidinio „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika“ steigėjui, redaktoriui, Tikinčiųjų teisių gynimo katalikų komiteto nariui, arkivyskupui Sigitui Juozui TAMKEVIČIUI.

2 straipsnis.

2013 metų Laisvės premiją Sigitui Juozui TAMKEVIČIUI įteikti Laisvės gynėjų dieną – 2014 m. sausio 13-ąją.

Seimo pirmininkė

Loreta Graužinienė

VAIKAMS REIKIA MEILĖS, O NE SEKSO

Dar prieš lemtingąjį Europos Parlamento posėdį, visuomenė sujudo ir žaibiškai reaguodama į šliaužiantį vertybinį perversmą, parengė „Estrelos“ rezoliucijos analizę ir joje aptiko štai ką:

rezoliucijoje skatinami abortai, kurie be kita ko vadina mi „žmogaus teise“ (33 par.), nors tokia tariama žmogaus teisė į abortus niekada nebuvo ir nėra visuotinai pripažinta. Joje kviečiama nepilnamečiams suteikti galimybę naudoti kontraptines priemones bei pasirinkti abortą be tėvų sutikimo (44 par.). Rezoliucijoje pateikiama seksualinės iniciacijos vaikams programa (pvz., pagal Standartus 0-4 metų vaikai turi būti informuojami apie: „malonumą bei pasitenkinimą, pasiekiamą liečiant savo kūną“, „ankstyvosios vaikystės masturbaciją“, „teisę tyrinėti skirtingas lytines tapatybes“ ir t.t.). Šiuo rezoliucijos tekstu ES šalys narės buvo raginamos įvesti „privalomas lytinio švietimo pamokas visiems vaikams, lankantiems pradinės bei vidurinės mokyklos“ (41 par.).

Minėta rezoliucija lytinio švietimo temos eskalavimu skatino vaikus išbandyti lytinius santykius dar ankstyvame amžiuje. Tėvų ir šeimų teisių gynimo sambūriai mano, kad geriausia apsauga nuo kontraptinių priemonių ir nepageidaujamo vaikų nėštumo bei abortų, yra susilaikymas, dora bei pagarba savo bei kito žmogaus asmenybei ir kūnui. Jie sako: „Vaikams reikia meilės, o ne sekso.“

Seimo daugumą nubalsavo už P. Gražulio pateiktą rezoliuciją, smerkiančią „Estrelos“ rezoliuciją. Seimas pažymėjo, kad pastaroji kelia grėsmes konstitucinei šeimos sampratai, konstitucinei tėvų teisei ir pareigai – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais. Seimas pripažino, kad „Estrelos“ rezoliucijos nuostatos yra žalingos Europos tradicijai, teisei bei moralei. Už šį sprendimą balsavo 66, prieš – 14, susilaikė 8 Seimo nariai.

Lyčių ideologams viltį teikia EP balsavimo rezultatai, nes už alternatyvią rezoliuciją „Estrelos“ rezoliucijai EP nubalsavo tik 334 Europos liaudies partijos ir Konservatorių reformistų nariai, o „Estrelos“ rezoliucijai paramą pareiškė net 327 EP nariai - esminių vertybių saugotojų persvara gana nežymi, tad neverta per daug „atsipalaiduoti“.

Emocijos Europos Parlamente: Estrelos raportas atmetas

Redakcijos adresas: Laisvės pr.60, LT-05120 Vilnius
Valstybės institucijose platinamas elektroniniu paštu
Leidžia Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Laisvės pr.60-302, LT-05120 Vilnius. El.paštas: komitetas@lzta.lt; www.lzta.lt